

TEZĂUR LITURGIC
02 IANUARIE
SF. IUSTIN POPOVICI

VIATA
SF. CUVIOS
SERAFIM
DE LA SAROV

BELGRAD, 1972

Архимандрит ЈУСТИН Поповић ЖИТИЈА СВЕТИХ

2. ЈАНУАР ЖИТИЈЕ ПРЕПОДОБНОГ И БОГОНОСНОГ ОЦА НАШЕГ СЕРАФИМА САРОВСКОГ

Преподобни Серафим, старац Саровски, родио се у граду Курску, у Русији, од благочестивих и имућних родитеља, Исидора и Агатије. Отац му је био трговац. Родио се 19 јула 1759 године, и на светом крштењу добио име Прохор. Његов отац имао је велико усрђе према храмовима Божјим, а мати његова била је, више него њен муж, поштована због своје побожности и добротворства. У трећој години својој Прохор изгуби оца, те му као једина васпитачица остаде његова побожна мати Агатија. Под њеним руководством он одрасте у хришћанској побожности и у љубави према молитви у храму Божјем.

Од раног детињства над блаженим се показивало необично старање Божје, које је претсказивало у њему благодатног изабраника Божјег. Једном, када је мати његова разгледала грађевину цркве, започету још њеним мужем,

она поведе са собом седмогодишњег Прохора на сам врх звонаре која се зидала. Несмотреношћу дете паде са звонаре на земљу. Агатија се у ужасу стрча са звонаре, мислећи да се син њен разбио намртво. Но са чуђењем и радошћу она га угледа где стоји на ногама, читав и неповређен. Тако се на благодатном детету испунише речи Светог Писма: Зло те неће задесити, и ударац неће досегнути до тела твог, јер ће анђелима својим заповедити за тебе да те чувају на свима путевима твојим. На руке ће те узети да где не запнеш за камен ногом својом (Псал. 90, 10-12).

У десетој години Прохора почеше учити писмености, и он стаде брзо схватати црквено писмо, обелодањујући светли ум и памћење, и у исто време украшујући себе кротошћу и смирењем. Али он се изненада тешко разболе, тако да се укућани његови нису надали да ће оздравити. У то тешко за њега време Прохор виде у сну Пресвету Богородицу, која му обећа да ће га посетити и исцелити од болести, Речи Богоматере се ускоро збише. У то време догоди се у Курску литија, на челу са чудотворном иконом Знаменске Пресвете Богородице. Због кише и блата, литија, да би скратила пут, упути се преко дворишта Прохорове куће. Благодестива Агатија похита те изнесе болног

сина и принесе га к чудотворној икони Богоматере, после чега дечко потпуно оздрави.

Побожни дечак се врло марљиво труђаше у учењу, изучавајући Свето Писмо и друге божанствене и душекорисне књиге, устремивши сав ум свој к Богу, према коме је љубављу пламтела његова чиста душа. Међутим, његов старији брат, који се бавио трговином, стаде помало приучавати Прохора на њу. Али овај посао не беше Прохору по срцу; његова је душа жудела да стекне себи благо нетрулежно и непотрошљиво. Немајући могућности да радних дана посећује божанствену литургију, Прохор није пропуштао готово ни један дан а да рано изјутра не отиде у храм Божји на јутрење. Недељом пак и празником он је нарочито волео да се бави читањем духовнопоучних књига. При томе он је понекад читао наглас и својим вршњацима, али је више волео да то ради повучен и у тишини. Од мајке се Прохорове није скриво чему стреми душа њеног сина, но она се није противила његовој жељи. И када побожни младић наврши седамнаест година, он донесе чврсту одлуку да са благословом матере напусти свет и посвети се монашком животу. Мати му уз благослов поклони метални крст, од кога се он никада потом није одвајао.

Оставивши свет, блажени јуноша се најпре упути на богомоље у Кијево-Печерску лавру. Тамо један прозорљиви затвореник, по имену Доситеј, провиђајући у Прохору доброг подвижника Христовог, благослови га да иде да се спасава у Саровској пустињи[13]. Иди, Чедо Божје, - говораше прозорљиви старац младом подвижнику, - и остани у Саровској обитељи; то ће ти место бити на спасење; помоћу Божјом ти ћеш тамо завршити и своје земно странствовање. Свети Дух, Ризница добара, руководиће живот твој у светињи.

Послушавши савет прозорљивог старца, Прохор отпутова у Саровску пустињу. Тамо га с љубављу прими настојатељ пустиње, старац Пахомије, монах кротак и смиреномудар, који се много подвизаваше у посту и молитви, и бејаше пример монасима. Провидевши добру намеру Прохорову, Пахомије га уврсти међу послушнике и предаде га под руководство старцу, јеромонаху Јосифу, манастирском благајнику. Налазећи се у келејном послушању код старца, Прохор је са ревношћу испуњавао сва манастирска правила и уставе и различна послушања братска: у хлебари, у просфорници, у столарници. Сем тога он је вршио у храму дужност црквењака. Никад он није бивао беспослен, него се сталном запосленошћу старао

да сачува себе од мрзовоље, коју је сматрао као најопасније искушење за монаха. Болест ова, говораше он касније на основу властитог искуства, лечи се молитвом, уздржавањем од празнословља, рукодељем, читањем Светога Писма и трпљењем, зато што се мрзовоља и рађа из малодушности, нехата и празнословља.

На црквена богослужења Прохор је одлазио пре свих, непокретно отстајајући цело богослужење, ма колико оно било дуго. Ван цркве он је волео да се повлачи у своју келију. Бавећи се рукодељем или ма којим другим послушањем, он је непрестано имао у памети и у срцу Исусову молитву, силом њеном савлађујући разна вражја искушења. Не задовољавајући се тишином и безмолвијем Саровске обитељи, млади подвижник, угледајући се на неке манастирске старце који се са настојатељевим благословом беху из манастирске оgrade повукли у потпуну самоћу у дубини манастирске шуме, са благословом свога старца Јосифа такође се у слободним часовима повлачио у густу шуму ради молитвеног усамљеничког тиховања. Са молитвом је он спајао уздржање и пост: средом и петком није уопште јео, а у друге дане јео је само једанпут дневно. Сви су гајили поштовање и љубав према необичном подвижнику, чији се непрекидни и упадљиви подвизи нису могли

сакрити, без обзира на његово дубоко смирење. Нарочиту љубав и поверење показиваху према њему, као према своме рођеном чеду, старци: Пахомије и Јосиф. Та љубав и свеопште поштовање Саровских монаха према младом подвижнику Христовом особито се јасно обелоданише у следећем случају.

Године 1780 Прохор се тешко разболе. Цело му тело отече, и он, трпећи жестоке муке, непомично лежаше на својој тврдој постељи. Лекара није било, и никакви лекови нису помагали; како изгледа, то је била водена болест. Болест је трајала три године, од којих је годину и по паћеник провео у постељи. И за све то време из његових уста не изиђе реч роптања; он свега себе, и тело и душу, беше предао Господу, и непрестано се мољаше, сузама својим натапајући постељу своју. Његов духовни отац и наставник, старац Јосиф, служаше му у време болести као обичан послушник; настојатељ обитељи, старац Пахомије, не одмицаше се од њега; старац Исаија и други старци и братија такође се много стараху око њега. Најзад, бојећи се за сам живот болесников, настојатељ Пахомије одлучно предложи болеснику да се позове лекар. Али блажени још одлучније одби лекарску помоћ. Оче свети, рече он старцу, ја сам предао себе истинском Лекару душа и тела,

Господу нашем Исусу Христу и Пречистој Матери Његовој; а ако љубав ваша нађе за добро, Господа ради, снабдите мене убогог небеским леком (= светим Причешћем).

Тада старац Јосиф, на молбу болесника и по своме усрђу, отслужи свеноћно бденије и литургију; на богослужење се братија сабраше из љубави да се помоле за страдалника. После литургије Прохор се на свом болесничком одру исповеди и причести светим Тајнама Христовим. И где, по причешћу, њему се јави у неисказаној светлости Пресвета Дјева Марија, праћена светим апостолима: Јованом Богословом и Петром. Окренувши се својим божанским ликом према Богослову, Она рече, указујући прстом на Прохора: "Овај је нашега рода". - Потом она метну десну руку своју на Прохорову главу, и тог часа течност, која је испуњавала његово тело, стаде куљати кроз отвор који се начини на десној слабини. Прохор се убрзо потпуно исцели, само ожиљци ране, кроз коју течност истече, остадоше заувек на његовом телу, као неки сведок чудесног исцељења.

Убрзо затим на месту овог јављања Бргоматере, по нарочитом промислу Божјем, би подигнута двоспратна црква са два престола, и крај ње болница, на месту порушене келије

Прохорове. Прохор је, по налогу настојатеља, скупљао прилоге за то грађење, и сопственим рукама израдио у доњој болничкој цркви престо од кипарисовог дрвета. Пошто је тај престо био освећен, преподобни Серафим се до краја живота свог причешћивао светим Тајнама првенствено у том храму, ради непрестаног сећања на велико добротинство Божје, указано му на том месту.

Провевши у Саровској пустињи осам година као послушник, Прохор се 18 августа 1786 године, у двадесет седмој години живота удостоји пострига у монашки образ, при чему доби ново име - Серафим. Монашки чин, и само значење новог имена[14], потсећајући Серафима на чистоту и пламено служење Анђела Богу, појачаваху у њему све више и више жељу и свету ревност да служи Господу. Серафим удвоји своје трудове и подвиге и стаде живети још усамљеничкије, ронећи у унутарње богомислено созерцање.

На годину дана и нешто више после тога, преподобни би произведен у чин јерођакона[15]. Од тога времена он је око шест година готово непрекидно служио у том чину, домаћући труд на труд, подвиг на подвиг, горећи духом и пламтећи божанском љубављу. Ноћи уочи недеље и празника он је проводио у бдењу и

усрдној молитви, без одмора, стојећи на молитвеном правилу до саме литургије. А по завршетку службе Божје он је још дуго време остајао у храму, доводећи у ред утвари и старајући се о чистоти олтара Господњег. И поред свега тога, блажени Серафим готово није осећао трудове, није се замарао, није се после њих нуждавао дужег одмарања, често пута сасвим заборављајући на храну и пиће. И када је одлазио на одмор, он је жалио што човек не може, слично Анђелима, непрекидно служити Богу.

Душа Серафимова је све више и више узлазила по лествици врлина и богомислених созерцања; и као одговарајући на његову пламену свету ревност, Господ га је у његовим подвизима тешио и крепио благодатним виђењима небеским. Созерцавајући ова, он је оспособио себе, због чистоте душе, на непрекидно уздржавање и постојано узвишавање душе к Богу. Тако је понекад за време богослужења у цркви он посматрао свете Анђеле како у облику муњеносних младића, обучених у беле златоткане одеће, саслужују и певају са братијом. Певање њихово немогуће је ни речју изразити, и ма каквој мелодији земаљској усличити. "И срце се моје топљаше као восак" (Псал. 21, 15), говорио је он касније

речима псалмопевца, сећајући се оне неисказане радости, коју је осећао при тим небеским јављањима. И од те радости он се тада ничег сећао није. Само се сећао свог уласка у цркву, и изласка из ње.

Но изузетно благодатног и значајног виђења преподобни се удостоји једном Велике Недеље за време божанствене литургије, и то на Велики Четвртак. Литургију су служили богобојажљиви старци, Пахомије и Јосиф, заједно са блаженим Серафимом, јер је Пахомије био дубоко заволео младог, но искусног у добру, монаха, и божанствену службу готово је увек служио са њим. Када Серафим после малог входа возгласи: Господи, спаси благочестивија, и, изишавши на царске двери са речима: и во вјеки вјеков, подиже руку са орарем ка присутнима, њега изненада обасја одозго необична светлост, као од сунчаних зракова. Подигавши очи у правцу светлости, блажени Серафим угледа Господа Исуса Христа у обличју Сина Човечијег, који јаче од сунца сијаше неисказаном светлошћу и беше као ројем пчела окружен Небеским Силама: анђелима, арханђелима, херувимима и серафимима. Он иђаше од западних врата црквених, заустави се према амвону, и, подигнувши руке своје, благослови служашче и присутне. Затим Он уђе у иконостасну икону

поред царских двери. - Срце блаженога препуни се неисказаном радошћу у слаткој пламеној љубави ка Господу, и озари се божанском светлошћу небеске благодати. И од тог тајанственог виђења он се сам за тренут сав измени по изгледу, те не могаше се ни маћи с места ни проговорити. Многи то приметише, али нико није знао прави разлог томе. Тада, два јерођакона одмах приђоше к Серафиму и уведоше га у олтар. Но и после тога он је око два сата стајао непомично на једном месту; само му се лице сваког часа мењало: час га је покривала нека белина, слична снегу, час се разливало по њему неко живо руменило. Служашчим старцима, Пахомију и Јосифу, изгледало је да је Серафиму припала мука, што се природно могло догодити њему на Велики Четвртак, после дугог поста, нарочито када се има у виду љубав коју је блажени Серафим издавна гајио према Великом Посту. Али су потом схватили да му се догодило виђење. Када Серафим дође к себи, старци га упиташе шта се то догодило с њим. Серафим им кротко, детињски поверљиво исприча своје виђење. Опитни у духовном животу старци сложише у срцу свом његово казивање; па саветоваше Серафима да се не погорди и не да у души својој места пагубној мисли о некој својој вредности пред Богом. И нико, сем

споменутих стараца, не дознаде тада какве дивне посете Божје би удостојен блажени Серафим.

И светитељ после овог благодатног небесног виђења, не уобрази се због неких својих духовних дарова, него се још више утврди у смиреномудрију. Ограђен дубоким смирењем, он се пео из силе у силу и, подвизавајући се непрестано у духовном самопонижавању, он је верно и чврсто ишао царским путем Крста Господњег. Од тога времена Серафим стаде још више искати безмолвије и чешће се удаљавати ради молитве у Саровску шуму, где му је била начињена пустињска келија. Прводећи дане од јутра до вечери у манастиру суделовањем у богослужењима и испуњавањем манастирских правила и послушања, он се увече повлачио у пустињску келију ради ноћне молитве, а изјутра рано опет се враћао у манастир ради вршења својих дужности.

Године 1793 преподобни Серафим би у својој тридесет петој години рукоположен у чин јеромонаха. И у том чину он је, као и дотада, али са још већом љубављу, наставио непрекидно свештенослужење, свакодневно се са вером и богобојажљивошћу причешћујући светим Тајнама Христовим.

Ускоро после тога преподобни Серафим узе на себе још већи подвиг и добровољно се удаљи у пустињу. То он учини по смрти свог љубљеног старешине и наставника, блаженог старца Пахомија, који га пред своју кончину и благослови на овај подвиг. Са горким плачем испративши у земљу тело свога наставника, и добивши благослов за тај нови подвиг од новог настојатеља, старца Исаије, свога духовног оца, Серафим остави обитељ ради безмолвних, усамљеничкомолитвених подвига у пустињи.

Келија преподобног Серафима налазила се у непроходној боровој шуми, на обали реке Саровке, на високом брежуљку, на шест до седам километара даљине од манастира, и састојала се из једне дрвене собе са пећи. Покрај келије преподобни устроји малену градину, а потом и пчелињак који огради плотом. Недалеко од преподобног Серафима живљаху у усамљености други саровски пустињаци; и сва околина која се састојала из разних брежуљака, начичканих шумом, џбуњем и пустињачким келијама, подсећала је на извештан начин на Свету Гору Атонску. Зато преподобни назва своје ново обиталиште Атонском Гором, давши и другим, најусамљенијим местима у шуми, имена разних светих места: Јерусалим, Витлејем, Јордан, Кедронски поток, Голгота, Маслинска

Гора, Тавор, еда би што живље престављао себи свештене догађаје из земаљског живота Спаситељевог, коме он коначно предаде сву вољу своју и сав живот. Непрестано упражњавајући читање светог Еванђеља, он је нарочито волео да на овим местима чита о еванђелским догађајима који су одговарали називима ових места. У своме Витлејемском врту он је појао еванђелско славословље: Слава на висини Богу, и на земљи мир, међу људима добра воља (Лк. 2, 14). На обади Саровке, као на обалама Јордана, он се сећао проповеди светог Јована Крститеља и Спаситељевог крштења. Спаситељеву Проповед на гори о блажествима он је слушао на једној гори која се дизала поред Саровке; а на другом вису, названом Гора Преображења, он је, замишљајући свете Апостоле присутнима, созерцавао славу преобразившег се Господа. Завукавши се у највећу густину непроходне шуме, он се сећао Спаситељеве молитве у Гетсиманском врту и, дирнут до дна душе унутарњим патњама његовим, он је лио сузне молитве за своје спасење. На таквозваној Маслинској Гори он је созерцавао славу Вазнесења Христова на небо и Његово седење с десне стране Оца.

Преподобни Серафим је стално носио једну исту одећу, просту, штавише убогу; на глави -

изношену камилавку, на себи похабану подрасу од белог платна, на рукама - кожане рукавице, на ногама - кожане чарапе и опанке; на полукапуту на леђима увек му је висио онај крст којим га је мајка благословила испраћајући га из куће у свету обитељ; на леђима му је била торба, у којој је неизоставно носио св. Еванђеље, које га је потсећало на спасоносно ношење благог јарма и лаког бремена Христовог. Ревносном подвижнику Христовом све је време пролазило у непрестаним молитвама и псалмопјенијима, читању свештених књига и у телесним трудovima.

За време хладних дана преподобни је скупљао грање и суварке и својом секирицом секао дрва ради загревања своје убоге келије. Лети је радио у својој малој градини, коју је он сам обрађивао, и чијим се поврћем првенствено хранио. Ради ђубрења земље он је у време топлих летњих дана одлазио у баруштинска места по маховину. У те баруштине је улазио обнажен, само опасан око бедара. Комарци и други инсекти, којих је тамо било врло много, жестоко би му изуједали тело, тако да је оно често пута не само отицало него чак и помодрило и крвљу се заливало.

Но подвижник Божји добровољно је трпео те мучне ране, Господа ради, па им се чак и

радовао, јер, као што је он касније говорио, "страсти се истребљују страдањем и муком, или произвољном или шиљаном Промислом". И зато је он, ради потпуног и сигурног очишћења душе, узимао на себе добровољна страдања. Пошто би на такав начин накупио маховину, угодник Божји је ђубрио леје, садио семе, заливао га, плевио и брао поврће, непрестано славословећи Бога и изливајући своју тиху, свету радост кроз певање свештених песама, помоћу којих је освежавао и васпитавао дух свој усред једноликих телесних послова. Располажући светлим памћењем, и од детињства побожно пажљив према црквеним богослужењима, Серафим је знао напамет мноштво црквених песама. Он је волео да их пева за време рада, у својој безмолвној, усамљеној пустињи. При томе су неки, најближи преподобноме, људи примећивали да су многе од тих песама одговарале месту и његовом усамљеничком монашком доброделању. Тако, свети Серафим је нарочито волео да често пева: Всемирнују славу[16] у част Богородице, коју је сматрао Покровитељком своје пустиње; Пустињим непрестаноје божанственоје желаније бивајет, мира сушчим сујетнаго кромје[17], антифон који изображава пустињачки живот и окриљује душу пустињакову ка божанственим предметима;

тако исто и песме које душу човекову узносе ка великом делу љубави Божје, ка стварању света и човека, као: Иже от несущчих всја приведиј, Словом созидајемаја, совершајемаја Духом[18]; Водрузивиј на ничесомже земљу повељенијем твојим[19], итд.

И тако, усред те трудбеничке молитве, на послу у градини, у пчелињаку, у шуми, преподобни се погружаваше у тако дубоко созерцавање духовних тајни, да је, неприметно за себе, прекидао рад, алат му испадао из руку, руке се опуштале, очи давале лицу нарочити, благодатни израз самоудубљености. Старац се свом душом погружавао у себе, умом усходио на небо и лебдио у Богосозерцању. И ако би се коме у тим тренуцима десило да буде поред преподобнога, или да прође поред њега, нико није смео нарушити његову благодатну тишину и покој, и сваки се тихо скривао од њега. У сваком предмету, у сваком раду свети Серафим је видео прикривени однос њихов према духовном животу, и из тога се поучавао, и очи ума свог подизао горе. Тако, при рубљењу дрва, одрубивши једно или три, он се удубљивао у созерцање велике тајне Једнога Бога, слављеног у Тројици.

Поред телесних трудова, преподобни Серафим, да би све више и више напредовао у

духовном усавршавању, предавао се узвишеним радовима ума и срца и читао много књига, нарочито - Свето Писмо, светоотачка дела и богослужбене књиге. За њега најглавнија књига било је Свето Еванђеље, које је увек носио са собом, и никад се није растајао с њим. Подвижнички живот, чистота срца, молитвени разговори с Богом, духовна самоудубљеност и огромна начитаност у Светом Писму и душекорисним књигама - озарише његов ум таквом светлошћу, да он јасно појимаше и свом душом проницаше у смисао речи Божјих. У пустињи он постави себи као стално правило: да свакодневно прочитава и објашњава себи по неколико одељака из Еванђеља и Апостола. "Душу треба снабдевати речју Божјом, - говорио је он касније, - јер је реч Божја хлеб анђелски, којим се хране душе, гладне Бога: Изнад свега треба упражњавати читање Новог Завета и Псалтира. Од читања Светога Писма бива просвећење у разуму, који се од тога измењује божанственом изменом. Треба тако обучити себе, да ум просто плива у закону Господњем, под чијим руководством треба устројавати и живот свој. Врло је корисно бавити се читањем речи Божје у самоћи и прочитати целу Библију разумно. За један такав потхват, осим других добрих дела, Господ неће оставити човека

Својом милошћу, него ће га испунити дара разумевања". И свети старац од непрестаног упражњавања у читању Речи Божје стече такав благодатни дар разумевања, а уједно с њим мир душевни и узвишени дар умилења срца. У Светом Писму он је тражио не само истину, него и топлину духа, и неретко су за време свештеног читања из његових очију текле сузе умилења, од којих се човек, по властитом признању старчевом, сав загрева и испуњује духовним даровима, који на неизрецив начин наслађују ум и срце.

Преподобни је свакодневно по Сљедованој Псалтири вршио монашко молитвено правило, према пропису најдревнијих хришћанских пустињака. У своје време он је певао и читао Први, Трећи, Шести и Девети час, вечерње, мало повечерје, молитве пред спавање; при чему је такође често, уместо вечерњег правила, правио по хиљаду поклона одједанпут; полуноћницу и друге црквене службе. Изучивши све облике и степене молитве, он се успео не само до подвига такозване умне молитве, него и до највише на земљи висине молитвеног созерцања, када ум и срце бивају сједињени у молитви, помисли нису расејане и срце се загрева духовном топлотом, у којој просијава светлост Христова, испуњујући миром и радошћу целог унутрашњег човека.

Спасавајући се тако у пустињи у току недеље, свети Серафим је уочи недеље и празника долазио у Саровску обитељ, присуствовао вечерњу, свеноћном бденију или јутрењу, и на раној литургији причешћивао се Светим Тајнама. После тога је до вечерња примао братију који су му долазили по разним невољама својим, па се затим, узевши са собом хлеба за недељу дана, враћао у своју пустињску келију. Целу прву недељу Великог Поста он је проводио у манастиру, и у те дане спремао се за св. Причешће, исповедао се и причешћивао Св. Тајнама.

Са молитвеним подвизима блажени старац сједињавао подвиге великог уздржања и поста. У почетку свога пустињачког, отшелничког живота он се храњаше тврдим и сувим хлебом, који недељом узимаше са собом из манастира за целу седмицу. Но и од те количине хлеба он је удељивао добар део пустињским животињама и птицама, које су га веома волеле и често походиле место његових молитвених подвига. Чак дивљим зверовима старац уливаше страхопоштовање. Тако, к њему често долажаше огромни медвед, кога он храњаше: на његову реч медвед је одлазио у шуму и потом поново долазио, и старац га је хранио, а некад давао и својим посетиоцима да га хране. Доцније

преподобни Серафим још више појача свој пост: одрече се хлеба, и навикну себе на такво уздржање, да себе храњаше, по речима св. апостола: "радећи својим рукама" (1 Кор. 4, 12), само поврћем из своје градине. У току пак прве недеље Великог Поста он уопште није узимао храну до причешћа Светим Тајнама у суботу. Преставши потпуно да узима хлеб из обитељи, он је у току две и по године живео, без икаквог издржавања од стране манастира. И братија беху у недоумици, чиме се то старац могао хранити за све то време, не само лети него и зими. Тек на кратко време пред смрт старац исприча неким својим блиским лицима да се он око три године хранио само одваром од траве сних[20], коју је лети скупљао и сушио за зиму.

Међутим многи стадоше нарушавати безмолвије, усамљеничко молитвено тиховање блаженога пустињака, посећујући га ради духовне поуке и утехе. Многи од саровске братије долажаху к њему за савете и поуке, или да га само виде. Умејући да познаје и разликује људе, старац се од неких склањаше, држећи се молчанија. Оне пак којима стварно беше потребна његова духовна помоћ, он радо примаше и с љубављу их руковођаше својим саветима, поукама и духовним разговорима. Такви беху, на пример, његови стални

посетиоци, схимонах Марк и јерођакон Александар[21]. Но и они, затичући понекад старца потпуно погруженог у богомислије, нису се усуђивали да га узнемире, него су, или сачекивали крај његових молитвених подвига, или, почекавши неко време, тихо се удаљавали од њега. Бивало је код преподобног и страних посетилаца. Када би пак старац, ван своје пустињске келије, неочекивано срео кога било у шуми, он обично није ступао у разговор, него му се смирено клањао и одлазио даље. Јер, говорио је он касније у својим поукама, нико се никада није кајао због ћутања. Но уопште преподобном Серафиму посетиоци беху тешки, јер му нарушаваху безмолвије. Нарочито му беше тешко, када жене долажаху к њему; но да им не да поуке није могао, сматрајући такав поступак недрагим Богу. Али, пошто је женском полу забрањен приступ у Свету Гору Атонску, свети старац реши да ту забрану прошири и на своју гору, коју је он назвао тим истим именом. И једном, дошавши у манастир за време божанствене литургије, преподобни затражи за то благослов од саровског стројитеља старца Исаије, које, после извесног колебања[22], даде му на то благослов иконом Богоматере. Уједно с тим старац Серафим се пламеном молбом обрати Богу и Пресветој Богородици: да му

испуне жељу, и женама буде забрањен приступ у његову пустињску гору, да не би долажење жена било камен спотицања и саблазни за неке од братије и још више за мирјане. Као доказ Божјег пристанка на ову молбу, преподобни замоли од Бога ово знамење: да полегну по стази гране дрвета, поред кога он има проћи, враћајући се после Божићних празника из Сарова у своју пустињску келију.

И заиста, када преподобни, ноћу уочи 26 децембра, пође у Саров на божанствену литургију, и дође до места где се земљиште окомице спушта наниже, он угледа где су са обе стране стазе огромне гране вековних борова затрпале путању и закрчиле пролаз ка његовој келији, од чега уочи тог дана није било ни трага. Тада свети старац, препун благодарности Богу, паде на колена, убедивши се из овога да је његова жеља угодна Господу. И сам он похита те натрпа на стазу кладе. И тако од тада би потпуно затворен приступ к њему не само женама него и свима уопште страним лицима.

Видећи такве подвиге великога старца, исконски враг рода људског наоружа се против њега свемогућим искушењима и замкама. И стаде наводити на подвижника разне страхоте: час се пред вратима чуло завијање као неког дивљег звера; час је изгледало да гомила народа

ломи врата његове келије, избија довратнике, баца се дрвљем на старца, и томе слично; покаткад дању, но особито ноћу, у време молитвеног бдења старца Серафима, њему се изненада причињало да се његова келија руши, и са свих страна проваљују у њу с јаросним урлањем страшне звери; понекад су се одједном појављивали пред њим отворени гробови из којих устају мртваци. И када га је, касније, један мирјанин у простоти срца свог упитао: "Баћушка, јеси ли виђао зле духове?" он је с осмехом одговорио: "Они су одвратни. Као што је грешноме немогуће погледати у светлост анђела, тако је ужасно и бесе видети, јер су одвратни".

Но сва та страшна виђења, ужасе и искушења, праћена понекад и телесним страдањима, благодатни старац је надвлађивао усрдном молитвом и побеђивао силом чесног и животворног Крста Господњег. Не једанпут старац Серафим је био кушан духом честољубља, јер је био биран за игумана и архимандрита разних манастира. Али је он у таквим случајевима увек са непоколебљивом одлучношћу, прожетом дубоким смирењем, одбијао та постављења, стремећи ка истинском подвижништву и иштући у монашком животу само спасење души својој и ближњима.

Видећи смиреноумље светога старца, ђаво поведе против њега силан мислени рат, водећи га са таквом силом, од које су падали и неки од највећих подвижника. Тада се старац Серафим, у тешкој невољи душевној, обрати срдачном молитвом Подвигоположнику нашега спасења Господу Исусу Христу и Његовој Пречистој Дјеви-Матери. И у исто време, да би одстранио и истребио ђавоље замке, он одлучи да узме на себе нови виши молитвени подвиг, по угледу на древне хришћанске столпнике. У дубини непроходне шуме, у ноћно доба, ни од ког невиђен, он се пео на висок гранитни камен, да би појачао свој молитвени подвиг, и дуго се, стојећи или клечећи на њему, молио произносећи из дубине душе цариникову молитву: Боже, милостив буди мени грешноме!

Овај нови столпник постави и у келији својој осредњи камен, на коме се молио од јутра до мрака. Са тог камена он је силазио само ради одмора од крајње изнурености или ради мајушног окрепљења себе убогом храном. У том великом подвигу преподобни Серафим проведе хиљаду дана и хиљаду ноћи. Ваво би коначно побеђен, и мислени рат престаде. Али од таквог необичног молитвеног подвига и скоро трогодишњег стајања на ногама старац крајње изнури своје тело и доби тешке ране на ногама,

које га нису напуштале све до саме смрти његове. И тек тада он прекину свој неподношљиво тешки подвиг столпништва, на који су се и у старини одлучивали само веома ретки подвижници.

Но за живота старчева нико није знао за овај необичан молитвени подвиг његов, који је он умео сакрити од радозналост погледа људског. Игуману Нифонту, наследнику старца Исаије, би од стране преосвећеног епископа тамбовскрг упућено поверљиво писмено питање о преподобном Серафиму, на које настојатељ саровски одговори: "О подвизима и животу оца Серафима ми знамо; но о неким тајним делањима, као и о стајању 1000 дана и ноћи на камену, никоме ништа није познато". - Тек пред блажену кончину своју преподобни Серафим, по примеру многих других подвижника, исприча неким од саровске братије између осталог и о овом свом дивном подвигу. Један од присутних примети том приликом, да тај подвиг превазилази људске силе. На то свети старац узврати са смирењем вере: "Свети Симеон Столпник стајао је на стубу четрдесет година; та зар су моји трудови слични његовом подвигу?" А када саговорник рече да је старац у то време, вероватно, осећао помоћ благодати која га је крепила, преподобни одговори: "Да, иначе

људске силе не би биле довољне. Унутрашње ја сам се крепио и тешио тим небеским даром који силази одозго од Оца светлости". Затим, поћутавши мало, додаде: "Када у срцу бива умилење, онда Бог бива с нама".

Посрамљени ђаво стаде плести нове замке светоме старцу, да би га удаљио из пустиње. Он посла на њега зле људе. Они пресретоше преподобног у шуми, и стадоше тражити од њега новац који он тобож добија од мирјана - посетилаца. Старац одговори да он ни од кога не добија новац. Али му они не повероваше, и један од злочинаца полете на њега, но сам паде. Преподобни Серафим је располагао телесном снагом те би, са секиром у рукама, могао заштитити себе од трију разбојника. Али он се опомену Спаситељевих речи: Сви који се лате ножа, од ножа ће изгинути (Мт. 26, 52), па испустивши секиру, прекрсти руке на груди и кротко рече: "Чините што вам је потребно".

Један злочинац, дохвативши секиру, тако силно удари старца ушицама од секире по глави, да светоме старцу лину крв из уста и ушију, и он се онесвешћен сруши. Злочинци наставише да га јаросно бију ушицама од секире, цепаницама, рукама и ногама. Најзад, приметивши да он не дише, и држећи да је мртав, они му конопцима свезаше и руке и ноге,

са намером да га баце у реку, и на тај начин сакрију свој злочин, а сами полетеше у старчеву келију по замишљени плен. Но када брижљиво прегледаше, поиспретураше и поломише све у келији, они ништа не нађоше сем свете иконе и неколико кромпира. Тада их спопаде страх и кајање што, без икакве користи за себе, убише светог, еиромашног човека Божјег, па се дадоше у бекство. Међутим преподобни Серафим, освестивши се и некако одвезавши себи руке, узнесе Богу молитву да опрости његовим убицама, и са муком се довуче до своје келије, где сву ноћ проведе у страшним мукама.

Сутрадан преподобни са највећим напором добауља до манастира у време св. литургије. Изглед је његов био страшан: коса поквашена крвљу, умршена и пуна прашине и блата; лице и руке изубијани; уши и уста са засушеном крвљу; неколико зуба избијено. На питања запрепашћене братије старац је ћутао, само је замолио да му позову настојатеља, старца Исаију, и манастирског духовника, те овој двојници исприча шта му се десило. И тако, на злу радост ђавола, преподобни Серафим би принуђен да остане у манастиру. У неподношљивим мукама он лежаše једва жив, не примајући никакву храну. Тако он проведе осам дана. Тада, уплашени за његов живот,

послаше по лекаре. Прегледавши преподобнога, лекари нађоше да му је глава разбијена, ребра поломњена, груди изгажене, цело тело на многим местима покривено смртоносним ранама, и дивљаху се како је старац могао остати у животу после таквих батина.

Братија се сабраше у келији преподобнога на саветовање шта да се предузме, да би се преподобноме помогло. Послаше и по настојатеља. И баш у време када јавише да настојатељ долази, преподобни Серафим се занесе и заспа тананим, лаким спокојним сном. У сну виде он дивно виђење, слично оном које раније као послушник виде за време своје тешке болести. К њему приђе Пресвета Богородица, у царској порфири, окружена небеском славом; за њом иђаху апостоли Петар и Јован Богослов. Заустављајући се крај одра, Пресвета Дјева прстом десне руке указа на болесника и, обраћајући се пречистим лицем својим на страну где стајаху лекари, рече: "Што се мучите?" Затим, обраћајући се опет лицем к старцу Серафиму изговори: "Овај је од мога рода!"

После тога виђење, о коме присутни ни слутили нису, заврши се. А кад настојатељ уђе у келију, болесник већ беше дошао к себи. Старац Исаија га стаде упорно и с љубављу наговарати

да се користи саветима и помоћју лекара. Но болесник, без обзира на своје очајно стање, одлучно одговори да он сада не жели никакву помоћ од људи, и мољаше настојатеља да му допусти да свој живот препусти Богу и Пресветој Богородици. Настојатељ би принуђен да испуни жељу старцу, који се од дивне божанствене посете налажаше у току неколико сати у неисказаној, неземаљској радости. Потом се свети старац умири, болови попустише и снага му се поче постепено враћати. После кратког времена он већ устаде с постеље, стаде помало ходати по келији, и увече се поткрепи храном. Од тог истог дана он се опет стаде постепено предавати духовним подвизима.

Од дана обољења старац проведе у манастиру око пет месеци. Болест га направи погрбљеним, што се још и раније примећивало код њега, пошто га једнога дана, када је секао дрва, једно дрво беше прикљештило. Но, осетивши поново у себи снаге за вођење пустињачког живота, преподобни Серафим се обрати настојатељу са молбом да га отпусти у пустињу. Старац Исаија и братија мољаху га да заувек остане у манастиру. Али преподобни одлучно одговори да он ни у шта не сматра нападе, сличне оном који му се десио, и да је готов по цену живота поднети све недаће које га снађу. Тада отац

Исаија благослови његову жељу, и преподобни се врати у своју пустињску келију.

Ускоро после тога разбојници, који беху избили старца, бише пронађени. То беху спахијски људи неког месног спахије Татишчева. Тада преподобни Серафим, опростивши им с љубављу, моли настојатеља и спахију да их не кажњавају, изјављујући да ће у противном напустити Саровску обитељ и тајно се удаљити у друга далека света места. На молбу старца разбојницима опростише, али их Бог наказа за свог угодника: ускоро силан пожар потпуно уништи њихове куће. Тада разбојници дођоше у покајање, и са сузама молише преподобног Серафима за опроштај и свете молитве. И по благослову његовом они се вратише на пут врлинског живота.

За своје високе подвиге и богоугодни живот свети старац се удостоји од Бога благодатног дара прозорљивости. Но утолико више он је избегавао славу људску и стремио ка безмолвију, усамљеничком молитвеном подвизавању. Године 1806 настојатељ Саровске обитељи, старац Исаија, уклони се са старешинства због болести и остарелости, и братија једнодушно изабраше на његово место преподобног Серафима. Али преподобни Серафим се уклони од тога, како због дубоког смирења свог, тако и због крајње

љубави своје према пустињи и безмолвију. Тада за настојатеља би изабран отац Нифонт, од детињства познат преподобном Серафиму. Међутим старац Исаија, због недуга и слабих сила својих, не беше у стању да преваљује пут од шест километара до пустиње Преподобног Серафима, и теши себе разговорима са њим. И то га веома жалошћаше. Тада братија стадоше из љубави возити престарелог Исаију к преподобном Серафиму, пошто обојица беху телесно слаби. Но ускоро и овај последњи од најмилијих пријатеља преподобног Серафима по духовном животу отиде ка Господу. Овај губитак дубоко ожалости преподобног Серафима, и од тога времена он стаде више и чешће размишљати о трулежности овог привременог живота, о будућем животу и Страшном суду Христовом. Уједно с тим он се стаде са нарочитим усрђем молити за упокојење душа драгих му срцу: блаженог Пахомија, Јосифа и Исаије. И, пролазећи мимо манастирско гробље, он је увек на њиховим гробовима узносио пламене молитве Свевишњему за њих и за друге саровске старце и подвижнике, називајући их, по пламености и узвишености молитава, "огњенима од земље до неба". Старац је и другима завештавао да их чешће помињу у молитвама. Тако једној познатој монахињи, која

је не ретко бивала у Сарову и посећивала преподобног Серафима, он даде овакву заповест: "Када долазиш к мени, сврни на гробове, начини три поклона, просећи Бога да упокоји душе слугу Својих: Исаије, Пахомија, Јосифа, Марка, и осталих; и потом говори за себе: простите, оци свети, и помолите се за мене".

По смрти старца Исаије преподобни Серафим не промени начин свог пустињачког живота, него додаде нову особеност своје подвижништву, наложивши на себе тешки подвиг молчаништва. К њему у пустињу долажаху посетиоци, али он не излажаше к њима. Је ли му се десило да сретне кога у шуми, он је падао ничице на земљу и није подизао очи док дотични не би прошао. У таком безмолвију, у таком пустињачком молитвеном подвизавању проживе он око три године. Не дуго до тога он престаде чак посећивати Саровску обитељ недељом и празником. Један брат носаше му и храну у пустињску келију његову, особито зими, када у старца не беше његовог поврћа. Храна му је ношена једанпут седмично, и то у недељу. Када је брат улазио у претсобље, старац је, рекавши за себе: "амин", отварао врата главе оборене к земљи. И тек пошто би брат отишао, старац је стављао у суд на столу парченце хлеба

или мало купуса, и тиме давао на знање брату шта да му идуће недеље донесе.

Но све то беху само спољашњи знаци молчалништва, молитвеног ћуталаштва. Суштина пак многотрудног подвига старчевог стварно се састојала не у спољашњем уклањању од општења, него у безмолвију ума, у одречењу од сваке житејске помисли, ради најчистијег, најсавршенијег посвећења себе Богу.

Многи од братије веома жаљаху због таквог удаљења благодатног старца од општења са њима и због узимања на себе подвига молчалништва. А неки га чак укораваху што се повукао у самоћу, док би, општећи са братијом, назидавао братију речју и примером, не шкодећи благоустројењу своје душе. Но на све те прекоре старац је одговарао речима преподобног Исака Сирина: "Заволи безмолвије, јер оно више вреди него хранити гладне у свету", и речима светог Григорија Богослова: "Дивно је богословствовати ради Бога, али је боље од тога, ако човек очишћује себе ради Бога".

Многотрудним подвигом молчалништва преподобни Серафим на најсавршенији начин очишћаваше и просвећиваше праведну душу своју, и још је боље и више увођаше у тајне богосозерцања, потпуно обезоружавајући ђавола за борбу са пустиножитељем. Какве плодове

духа доношаше овај подвиг блаженом Серафиму, може се јасно видети из поука светог старца о безмолвију, које су несумњиво засноване и на личном опиту, "Када боравимо у молчанију, - говорио је касније преподобни Серафим, - онда враг, ђаво, ништа не успева противу тајнога човека срца; а ово треба схватити о молчанију у разуму. Молчаније рађа у души молчалника разне плодове духа. Од усамљености и молчанија рађају се умилење и кротост. Сједињено са другим делањима духа, молчалништво, молитвено ћуталаштво уздиже човека к побожности. Молчаније приближује човека Богу и чини га као земног анђела. Ти само седи у својој келији у стражењу и молчанију, и старај се на све могуће начине да себе приближиш Господу, а Господ је готов да те од човека начини анђелом: На кога ћу погледати? Само на кротког и молчаљивог и ко дршће од речи мојих (Ис. 66, 2). Осим других духовних течевина, плодом молчанија бива мир душе. Молчаније учи безмолвију и непрекидиој молитви, а уздржање чини помисао нерасејљивом. Најзад, онога који стекне молчаније очекује мирно расположење". - Тако је преподобни Серафим проводио подвиг молчалништва и, достижући највише духовне дарове, добијао и нове благодатне утехе,

осећајући у срцу неисказану "радост у Духу Светом" (Рим. 14, 12).

Пењући се даље по лествици врлина и монашког подвижтиштва, преподобни узе на себе још виши подвиг: затворништво. То се догоди на следећи начин. У време о коме је реч, настојатељ саровски беше отац Нифонт, човек богобојажљив, врлинаст, братољубив и велики ревнитељ црквеног устава и поретка. А отац Серафим, од смрти старца Исаије, узевши на себе завет молчанија, живљаше у својој пустињи безизлазно, као у затвору. Раније је он недељом и празником одлазио у обитељ ради св. Причешћа. Но сада, после молитвеног подвига на камену, ноге га брљаху, и он није могао да иде. Многе монахе саблажњаваше недоумица, ко преподобног Серафима причешћује Светим Тајнама. Због тога стројитељ сазва манастирски сабор од најстаријих јеромонаха, и изнесе пред њих питање о причешћивању старца Серафима. После већања старци решише: предложити оцу Серафиму да, као и раније, долази у манастир ради причешћивања Светим Тајнама, ако га ноге служе; ако га пак ноге не служе, онда да пређе и стално живи у манастирској келији. На већу би решено да се ова одлука достави старцу Серафиму преко брата који му недељом носи храну, па нека изабере шта жели. Брат тако и

уради, али му први пут старац не одговори ни речи. Брату би стављено у дужност да идуће недеље по други пут достави оцу Серафиму предлог манастирског сабора. Тада свети старац, благословивши брата, заједно с њим упути се пешке у манастир. Прихвативши други предлог манастирског сабора, преподобни показа да због болести није био у стању долазити у манастир недељом и празником, као што је то чинио раније. Ово се догоди 8 маја 1810 године, када преподобном Серафиму беше педесет година.

Повративши се у обитељ после петнаестогодишњег боравка у пустињи, отац Серафим се, не свраћајући у своју келију, упути у болницу. То би дању, пре почетка свеноћног бденија. Када зазвонише звона за бденије, отац Серафим се појави на свеноћном бдењу у храму Успенија Богородице. Сва се братија веома зачудише, када се међу њима у трен ока пронесе глас да је отац Серафим решио да се настани у манастиру. Сутрадан, 9 маја, на дан светог Николаја Чудотворца, отац Серафим дође, по обичају свом, у болничку цркву на рану литургију, и причести се Светим Тајнама Христовим. Из храма он оде у келију стројитеља Нифонта и, узевши од њега благослов, настани се у својој пређашњој манастирској келији. Ту он

никога није примао, никуда није излазио, и ни с ким није ни речи проговарао, тојест, узео је на себе нов, веома тежак подвиг затвореништва.

О подвизима оца Серафима у затвору зна се врло мало, јер он никога не пушташе к себи, нити с ким реч проговори. У келији својој он не имађаше ништа чак ни од најнеопходнијих ствари. Икона Богоматере, пред којом је стално горело кандило, и један пањ, који је замењивао столицу, - то беше све. За себе пак, строги подвижник не употребљаваше чак ни ватру. У то време он ношаше под кошуљом на леђима велики гвоздени крст, ради умртвљивања тела, "да би се дух спасао" (1 Кор. 5. 5). Но вериге и кострет отац Серафим није носио никада, нити је другима саветовао да их носе. "Ко нас увреди речју или делом, - говорио је он, - и ако ми еванђелски поднесемо увреде, - ето нам верига, ето и кострети! Ове духовне вериге и кострет су изнад гвоздених!" Одећу преподобни отац ношаше исту, коју и у пустињи. Вода му бејаше једино пиће; а храна - туцано, несамлевено брашно од овса, и бели резани купус кисели. Воду и храну доношаше му монах Павле, који живљаше у његовом суседству. Сатворивши молитву пред келијом старчевом, брат је остављао храну код врата. А затворник је, да га нико не би видео, покривао себе великим

платном и, узевши посуду клечећи, уносио је у своју келију, као да ју је примио из руку Божјих. Затим, поткрепивши се, он је стављао посуду на пређашње место, опет скривајући лице своје платном, по угледу на древне пустиножитеље, који су кукуљицом скривали лице своје.

Молитвени подвизи оца Серафима у затвору беху веома тешки, велики и разноврсни. Он и овде, као и у пустињи вршаше своје правило и сва свакодневна богослужења сем божанствене литургије. Поред тога, он се предаваше подвигу умне[23] молитве, говорећи у срцу наизменично час Молитву Исусову час Богородичину. Понекад се свети старац, стојећи на молитви, погружавао у дуготрајно умно созерцање Бога: стајао је пред светом иконом, не читајући никакву молитву и не правећи поклоне, већ само умом у срцу созерцавајући Господа.

У току недеље отац Серафим је прочитавао цео Нови Завет, овим редом: у понедеоник - Еванђеље по Матеју, у уторак - по Марку, у среду - по Луки, у четвртак - по Јовану, у остале дане - Дела и Посланице светих Апостола. Понекад се кроз врата чуло како он, читајући, тумачи за себе Еванђеље и Дела светих Апостола. Дела св. Апостола он је тумачио наглас, и то доста дуго времена. Многи су долазили и слушали речи његове са насладом,

утехом и духовном коришћу. Некад је он седео над књигом, не преврћући листове, сав утонуо у созерцање чисте узвишене мисли Светога Духа. Ни један му се део тела није мицао: очи су нетремице биле уперене на један предмет.

Потпуно самоудубљивање оца Серафима у еванђелске истине не остаде необлагодаћено одозго. Најважније сведочанство о томе јесте то што он би удостојен недокучљиве узнесености у небеске обитељи, слично св. апостолу Павлу, св. Андреју Јуродивом и преподобном Варсануфију, који беху узнесени до трећег неба.

О томе, несхватљивом за обичан људски разум, виђењу или откривењу, послушник Јован Тихонов (касније јеромонах Јоасаф) казује ово: "Једном, после изласка оца Серафима из затвореништва, посети ме један богољубиви брат, са којим сам обично делио сваку радост и утешну реч, изречену оцем Серафимом. У току разговора он ме изненада упита, да ли ми је отац Серафим открио велику тајну о томе како је био узнесен у небеске обитељи. Ја му одговорих да ништа чуо нисам о тој великој милости Божјој. И стадох распитивати брата да ми он што више каже о томе, али он, при свој жељи својој, није ми могао ништа јасно рећи о томе. Испративши брата, ја сам с нестрпљењем чекао да се спусти вече, па да отидем к оцу

Серафиму и замолим га да ми ублажи душу казивањем о тој великој милости Божјој. Ја то учиних чим паде вече. Старац ме дочека као чедољубив отац, и одмах за мном закључа врата. Кад седосмо, и ја таман хтедох да га замолим да ми каже своју велику тајну, он ми тог тренутка руком својом залуши уста, и рече: "Огради себе ћутањем". И онда ми стаде излагати са својственом му простотом историју Пророка, Апостола, светих Отаца и Мученика. Сви Свети, говораше он, које Црква Христова прославља, оставили су нам свој живот као пример за подражавање; сви су они били подобострасни нама људи, али су тачним испуњењем заповести Христових достигли савршенство и спасење, нашли благодат, удостојили се разноврсних дарова Светога Духа и наследили Царство Небеско. А пред Царством Небеским сва слава овога света је ништа; све насладе овога света немају ни сенку онога што је у небеским обитељима уготовљено онима који Бога љубе; тамо је вечна радост и славље. Но да би наш дух стекао слободу да се узноси тамо и храни преслатким разговором са Господом, нужно је смиравати себе непрестаним бдењем, молитвом и имањем на уму Господа. Ето ја, убоги Серафим, ради тога прелазим Еванђеље сваки дан. У понедеоник читам Еванђеље Матејево од

почетка до краја; у уторак - Марково; у среду - Лукино; у четвртак - Јованово; у остале пак дане прочитавам Апостолска Дела и Посланице; и ни један дан не пропустим, а да не прочитам дневно Еванђеље и Апостол, и светоме. Тиме се не само душа моја, него и само тело моје наслађује и оживотворава; тиме што разговарам са Господом, што држим у памети својој живот и страдања Његова, што дан и ноћ славословим, хвалим и благодарим Искупитеља мог за све милости Његове, изливане на род људски и на мене недостојног".

После тога старац ми понова рече: "Радости моја! молим те, стекни дух мирни, и онда ће се хиљаде душа спасти око тебе". И ово он понови још два пута. Онда, у неописивој радости, повишеним гласом старац рече: "Ево, ја ћу ти казати о убогом Серафиму". Па спустивши глас, настави: "Миљем ми испуни душу реч Господа мог Исуса Христа: Многе су обитељи у дому Оца мога (Јов. 14, 2), тојест за оне који служе Њему и прослављају свето Име Његово. На овим речима Христа Спаситеља задржах се ја убоги, и пожелех да видим те небеске обитељи. И Господ не лиши мене убогог Своје милости, испуни ми жељу и молбу: и ја бих узнесен у небеске обитељи, само не знам, са телом или осим тела, Бог зна, то је недокучљиво. А о тој радости и

сладоности небесној, коју тамо осећах, немогуће је да ти искажем"

И са овим речима отац Серафим заћута. У то време он се мало наже напред, глава му се са затвореним очима преклони, и он отворену шаку десне руке сасвим полако и равномерно креташе према срцу. Лице му се постепено мењаше и издаваше дивну светлост, и најзад толико засија, да је немогуће било гледати у њега; а на уснама и у целом изразу његовом бејаше таква радост и небеско усхићење, да га је заиста могуће било у то време назвати земаљским анђелом и небеским човеком. За све то време тајанственог ћутања, он као да је созерцавао нешто са умилењем и слушао нешто са запрепашћењем. Но чиме се управо усхићавала и наслађивала душа праведникова, једини Бог зна.

Праведник Божји, по немоћи људског језика, не беше у стању да ми речима објасни чудесно узнесење своје у небеске обитељи, али ми то показа необичном светлошћу лица свога и тајанственим ћутањем својим. А ја, ма да сам бејах очевидац овог дивног догађаја, увек ћу рећи једно исто: Бог зна како се све то одигра.

После прилично дугог ћутања, које, по моме мишљењу, потраја око по сата, отац Серафим стаде понова говорити, и у најрадоснијим

осећањима, уздахнувши, са умилењем рече: "Ах, премили мој оче Јоване, када би ти знао каква радост, каква сладост очекује душу праведникову на небу, ти би се онда решио да у овом привременом животу са благодарношћу подносиш све муке, гоњења и клевете, па чак када би и сама ова келија наша (при томе он указа на своју келију) била пуна црва, и када би црви јели тело наше у току целог земаљског живота нашег, и онда би свим срцем требали пристати на то, само да не будемо лишени оне небеске радости, коју Бог уготови онима који Га љубе. Тамо нема ни болести, ни жалости, ни уздисања; тамо је неисказана сладост и неисказана радост; тамо ће праведници засијати као сунце. Но када ту небеску славу и радост није могао исказати ни сам свети апостол Павле (2 Кор. 12, 4), какав ће онда други језик људски бити у стању да изрази красоту небеских насеља, у којима ће се настанити душе праведних".

У току свих година свога затвореништва преподобни старац се сваке недеље и празника причешћиваше светим Тајнама Христовим, које му из болничке цркве доношаху у келију после ране литургије. А да никада не би заборављао на час смртни, и да би га што јасније и непосредније замишљао, свети Серафим замоли

да му начине мртвачки сандук и метну у предсобље његове затворничке келије. Жеља светога старца би испуњена: у једном целом целцатом комаду храстовом издубише му мртвачки сандук са поклопцем, који необојен стално стајаше у предсобљу. Ту се старац често молио, спремајући се за одлазак из овог живота. У разговорима са саровском братијом, отац Серафим је често говорио односно тог сандука: "Када будем умро, молим вас, браћо, положите ме у мој мртвачки сандук".

Духовним подвизима својим свети подвижник је додавао и телесни рад, освежујући понекад заморене старачке груди свежим ваздухом. Рано пре зоре, кад све још спава, свети старац је, творећи Молитву Исусову, преносио између надгробних споменика невелику нарамицу дрва са једног места на друго, ближе његовој келији. Када га једном манастирски искушеник - будитељ - примети и, обрадован, баци се преда њ целивајући му ноге и просећи благослов, отац Серафим га благослови и рече му: "Огради себе ћутањем и пази на себе".

Провевши у затворништву око пет година, свети старац потом измени у неколико спољашњи изглед свога затворништва: врата келије његове бише отворена, и сваки је могао

долазити к њему, али он није одговарао на питања, држећи се свог завета молчанија, и продужујући своја духовна занимања. Тадањи епископ тамбовски Јона, који је често посећивао Саровску обитељ, зажеле једном да лично види оца Серафима. У том циљу он дође к његовој келији; али преподобни отац, чврсто испуњујући своје завете пред Богом и чувајући се човекоугодништва, не наруши ни овога пута своје молчаније и затворништво. Очигледно, за преподобног Серафима још не беше наступило време да остави затворништво. Тако је то схватио и преосвећени владика, који одби предлог игумана Нифонта да се врата од келије скину са њихових кука, рекавши: "Да некако не погрешимо". И остави старца на миру.

Но убрзо после тога за преподобног Серафима стварно наступи час да сасвим остави подвиг свога затворништва и молчаништва. Са потпуним самоодречењем, трпљењем, смирењем и непостидљивом вером пролазећи пут општежићног монаха, пустињака, столпника, молчалника и затворника, он стече себи велику чистоту душевну и удостоји се од Бога виших благодатних дарова духовних. И тада, по вољи Свевишњега, он мораде оставити безмолвије, и продужујући сав живот у Богу и за Бога, живот испуњен најузвишенијег одречења од света,

ступити на служење том истом свету - својом љубављу, богоданим благодатним даровима учитељства, прозорљивости, чудеса и исцељења, својим духовним руководством, молитвом, утехом и саветима. На тај начин преподобни Серафим узе на себе превисоки подвиг такозваног старчества (= стараштва)[24], у коме и оконча свој многотрудни и праведни живот.

Овај подвиг велики старац отпоче тиме што стаде ступати у разговор са посетиоцима, а пре свега са монасима. Монасима је саветовао да строго и ревносно држе сва монашка правила: да црквена богослужења врше неизоставно по црквеном уставу; да непропустљиво присуствују богослужењима у храму; да будно прате сва богослужења; да се непрестано баве "умном" молитвом; да живо и усрдно обављају са смирењем своја послушања; да за трпезом седе са страхом Божјим; да без оправданог разлога не излазе из манастира; да се уздржавају од самовоље и самоделања; да трпељиво подносе сва искушења; да чувају међусобни мир, итд.

После тога свети старац поче примати и мирјане. Врата његове келије беху отворена свима - од ране литургије до осам сати увече. Све је примао радо, свакоме давао благослов и потребне кратке поуке. Посетиоце је примио одевен, као и обично, у белу подрасу и

полумандију; недељом и празником имао је на себи још епитрахиљ и наруквице, пошто се тих дана причешћивао. Са нарочитом је љубављу свети старац примао оне код којих је примећивао искрено и смирено кајање, и оне који су показивали пламено усрђе за духовни живот. После разговора са таквима, он је на њихове приклоњене главе стављао крај од епитрахиља и своју десну руку и предлагао им да изговарају за њим ову покајну молитву: "Сагреших ја, Господе, сагреших душом и телом, речју и делом, умом и помишљу и свима својим чулима: видом, слухом, мирисањем, укусом, пипањем, вољно и невољно, свесно и несвесно". Затим је он сам читао разрешну молитву од грехова, што је посетиоцима давало олакшање савести и неку нарочиту духовну насладу. После тога он је крстовидно помазивао чело посетиочево јелејем из кандила пред иконом Божје Мајке, "Умилење", коју он називаше: Радост свих радости. А ако је то било до подне, давао је свету богојављенску водицу и благосиљао парченцетом нафоре или светог хлеба, освећеног на свеноћном бденију. Потом, целивајући посетиоца, говорио је у свако време: Христос воскрес! и давао да целивају икону Мајке Божје или крст који је висио на његовим грудима.

Посетиоце који су му откривали неке своје нарочите душевне муке и патње, свети старац је очински тешио и давао им потребне савете и лекове духовне. У другим случајевима он је предлагао општехришћанске поуке, нарочито упућивао на непрестано сећање на Бога, на молитву и целомудреност. У свима таквим случајевима он је особито завештавао да се увек има на језику и у срцу: молитва Господња - "Оче наш", молитва арханђелска - "Богородице Дјево, радуј се", Символ вере и Молитва Исусова: "Господе Исусе Христе, Сине Божји, помилуј ме грешнога". У томе нека буде, говорио је он, све твоје бдење и обучавање! Ишао или седео, одлазио или долазио, радио или у цркви стајао пре почетка богослужења, то имај непрестано у устима и у срцу свом. Таквим призивањем имена Божјег, ти ћеш наћи покој, достићи ћеш чистоту духовну и телесну, и у тебе ће се уселити Свети Дух, извор свих добара, и Он ће те руководити у светињи, у свакој побожности и чистоти."

Светог старца посећивали су угледни људи, и високи државни чиновници, и чланови царске фамилије. Но нарочито му је много долазио прост свет, и тражио од њега не само поуке него и житејске помоћи. Јер, верујући у његову светост и прозорљивост, они су тражили од њега

помоћ у чисто житејским недаћама и невољама, и он им је усрдно помагао. Тако, једном дотрча у манастир прост сељак, са капом у рукама, разбарушене косе, и сав очајан упита првог монаха кога срене: "Баћушка! јеси ли ти отац Серафим?" А када му показаше где је отац Серафим, он полете к њему, паде му пред ноге, и убедљиво му стаде казивати: "Баћушка! мени су украли коња, и ја сам сада без њега потпуни убожјак; не знам чиме ћу породицу хранити. А кажу да ти погађаш". Отац Серафим га умиљато ухвати за главу, и привукавши је к својој глави, рече му: "Огради себе ћутањем и похитај у то и то село (каза му које). Када будеш улазио у њега, ти сврати с пута на десно, заобиђи четири куће, па ћеш угледати капицик; уђи на њега, одвежи свога коња од пања и изведи ћутке". Сељак одмах са вером и радошћу потрча према добијеном упутству, нигде се не заустављајући. После се у Сарову пронесе глас да је он стварно нашао коња на указаном месту.

Други, сличан случај, казивао је отац Павле, монах Саровски. "Једном, говораше он, приведох к оцу Серафиму младог сељака са уздом у рукама, који је плакао, јер беше изгубио коње, и оставих их саме. После пак неког времена ја опет сретох тог сељака и упитах га: "Шта, дакле? јеси ли нашао своје коње?" - "Како

да не, баћушка, нашао сам", одговори сељак. "Где и како? упитах га ја даље. А он одговори: "Отац Серафим рече ми да идем на трг, па ћу их тамо видети. Ја одох, и заиста тамо видех моје коњиће, узедох их и одведох својој кући".

Неретко свети старац је такође исцељивао недужне, помазујући их јелејем из кандила што је висило у његовој келији пред споменутом иконом Мајке Божје. Но и поред свега тога преподобни Серафим још не беше потпуно оставио своје затворништво. Иако је био скинуо са уста печат молчанија и примао посетиоце, ипак он сам никуда није излазио из своје келије.

Ускоро за преподобног Серафима наступи време да потпуно остави своје затворништво. Али пре но што се реши на то, он се молитвом обрати Богу да му открије Своју вољу по тој ствари. И гле, ноћу уочи 25 новембра 1825 године, њему се у сновиђењу јави Божја Мати заједно са светитељима тога дана: Климентом Римским и Петром Александријским, и разреши му да изађе из затвора и да посећује пустињу. Сутрадан, уставши од сна и свршивши своје уобичајено молитвено правило, он саопшти своју жељу игуману Нифонту, од кога и доби благослов на то. Од тога времена преподобни стаде посећивати своју пустињску келију и молити се у њој.

Свети старац нарочито често иђаше на такозвани "Богословски извор". Овај се извор налазио на два километра од манастира и постојао је од давних времена; али је био запуштен: извориште му је било покривено настрешницом од брвана, засутом земљом, вода му је отицала само кроз једну цев. У близини извора стајаше на стубићу икона св. апостола и еванђелиста Јована Богослова, од чега је извор и добио свој назив. Ово место се веома допадало преподобном Серафиму. По његовој жељи извор би рашчишћен и обновљен, настрешница уклоњена, и место ње начињен нов трем са цеви. Ту старац стаде понајвише проводити време, бавећи се богомислијем и телесним радовима, јер због болести он већ није могао да одлази у пређашњу келију. Преподобни скупљаше камичке по реци Саровки и њима поплочаваше извор. Начини крај извора и леје за себе, и ту гајаше поврће. На брежуљку близу извора би начињена за старца малена брвнара без прозора, па чак и без врата, са земљаним улазом под малим зидом. Увлачећи се у брвнарицу, преподобни отац се у том убогом склоништу одмарао после рада, склањајући се од подневне жеге. Касније му би направљена нова келија са вратима и пећи, али без прозора. Ту, у својој пустињи, он провођаше све радне дане, а увече

се враћаше у манастир. То место стадоше називати доњом пустињицом оца Серафима, а извор - студенцем оца Серафима.

Дирљиво је било видети овог смиреног, погрбљеног старца, који се подупире мотиком или секиром, у пустињи, како сече дрва или обрађује градиницу, са убогом камилавком на глави, у похабаној мантији, са торбом на леђима у којој се налазило Еванђеље, и бреме од камења и песка ради умртвљавања тела. На питања неких, ради чега он то носи на леђима, свети старац је одговорио речима светог Јефрема Сирина: "Мучим онога који мене мучи".

Број посетилаца благодатног старца се стаде нагло повећавати. Једни га очекиваху у манастиру, други му долажаху у пустињу, жељни да га виде и добију од њега благослов и поуку. Потресно је било видети када се свети отац враћа у своју пустињицу после светог Причешћа - у мантији, епитрахиљу и наруквицама. Гомиле народа су се тискале око њега и успоравале му ход. Но у то време ни с ким није говорио, никоме није давао благослов, и као да никога није видео, сав погружен у размишљање о благодатној сили Свете Тајне. Игуман Нифонт, који је дубоко поштовао и волео благодатног старца, говорио је поводом мноштва посетилаца светоме Серафиму: "Када отац Серафим

живљаше у пустињи (првој и даљној), онда он дрвећем закрчи све прилазе к њему, да му народ не би долазио; а сада стаде примати све, те до поноћи немам могућности да се манастирска капија затвори".

Од тог доба у преподобном оцу Серафиму Бог откри вернима ваистину велико и драгоцено благо. Нарочито беше сладак и утешан душекорисни разговор благодатног старца, прожет неком особитом љубављу и препун неке тихе, животворне власти. И целокупно његово опхођење са посетиоцима одликоваше се пре свега дубоким смирењем, и свепраштајућом, делатном љубављу хришћанском. Речи његове загреваху срца, чак и она окорела и хладна, озараваху душе духовним разумевањем, раскрављиваху их на сузно и скрушено покајање, изазиваху радосну наду на могућност поправке и спасења чак и код окорелих и изгубљених грешника, испуњаваху душу благодатним миром. Ма ко дошао к њему, бедник у ритама или богаташ у раскошним хаљинама, са ма каквим мукама на души, гресима, потребама и са ма каквим савестима, - све их он с љубављу грљаше, свима се до земље клањаше и, благосиљајући их, сам им руке целиваше. Никога он сурово не кораше нити строго изобличаваше; ни на кога не налагаше

тешко бреме, сам носећи крст Христов са свима тугама. Понекад је он и изобличавао, али кротко, разблажујући реч своју смирењем и љубављу. Старајући се да саветима пробуди глас савести, он је показивао пут спасења, и често пута тако, да слушалац најпре ни схватио није да је реч о његовој души; но потом је сила речи, зачињене благодаћу, неизоставно вршила свој утицај. Од њега нису излазили без стварне поуке ни богати, ни сироти, ни прости, ни учени, ни великаши, ни обични људи: за све њих било је доста живе воде, која је текла из уста пређашњег молчалника, смиреног и убогог старца. Народа се свакодневно стицало к њему на хиљаде, нарочито у току последњих десет година његовог живота. Свакодневно је пред његовом келијом у Сарову било око две хиљаде људи, и више. Њему то није било тешко, и он је са сваким налазио времена да поразговара на корист душе. У неколико речи он је објашњавао свакоме оно што му је управо било најпотребније, откривајући често пута најсакривеније помисли посетиоцеве.

Речи своје, као и сав живот свој и сва дела своја, преподобни отац Серафим свагда заснивао на Светом Писму, на списима светих Отаца и на поучним примерима из живота светитеља, угодника Божјих. При томе

благодатни старац нарочито је уважавао оне светитеље, који се показаше најхрабрији поборници и најсјајнији ревнотељи православне вере, као: Василија Великог, Григорија Богослова, Јована Златоуста, Климента папу римског, Атанасија Великог, Кирила Јерусалимског, Амвросија Медиоланског, и њима сличне. Свети Серафим је са особитим жаром чувао и бранио чистоту Православља. Тако, када га једном приликом упита неки расколник - старообрјадац - која је вера боља, црквена или старообрјадачка, он му одговори као онај који власт има: "Остави своја бунцања. Наш живот је море, наша света Православна Црква је лађа, а сам Спаситељ је крmanoш. Када људи са таким Крmanoшем, због своје греховне немоћи, са муком препливавају море живота, и сви се не спасавају од дављења, куда ти онда хоћеш са својим чамцем, и начему засниваш своју наду - да се спасеш без крmanoша?"

Због чистоте душе добивши од Бога дар прозорљивости, свети Серафим је често давао понеким посетиоцима поуке које су одговарале њиховим најтајнијим осећањима и најскривенијим мислима, иако му их нису открили. Ево једног таквог примера. Једном приликом дође из радозналости у Саров генераллајтнант Л. Разгледавши манастирска

здања, он хтеде да отпутује, не добивши ништа за своју душу. Но њега заустави спахија Прокуђин, наговарајући га да сврати код затворника старца Серафима. Надмени генерал у почетку одбијаше, али на упорно наваљивање Прокуђиново он пристаде. И чим ступише у келију, старац Серафим, идући им у сусрет, поклони се генералу до ногу. Оваква смиреност порази гордог генерала. А Прокуђин приметивши да не треба да остане у келији, изађе у претсобље. Генерал пак, окићен ордењем, остаде око пола сата у разговору са старцем. Кроз неколико минута зачу се плач из старчеве келије: генерал је плакао као мало дете. Кроз по сата отворише се врата, и свети Серафим изведе генерала испод руке, који је и даље плакао, покривши лице рукама. Ордење пак и капу генерал беше заборавио у келији. Отац Серафим му изнесе, и закачи му ордење на мундир. Касније је тај генерал причао да је он пропутовао целу Европу, познаје мноштво разноврсних људи, али је први пут у животу видео онакву смиреност с каквом га је срео затворник саровски, и дотле није знао за такву прозорљивост с каквом му је старац открио сав његов живот до најтајнијих појединости. А када му је за време разговора са оцем Серафимом попадало ордење са груди, прозорљиви старац

му је рекао: "То је зато што си их незаслужено добио".

Љубав благодатног старца била је просто свеобухватна и безгранична. Изгледало је да он воли све и свакога више но што мајка воли свога милог сина јединца. Није било страдања, није било невоље у ближњег, а да их он не саосети, не прими у своју душу, и не нађе одговарајуће лекове. И на тај начин он постаде у очима православног руског народа, уточиште, духовни ослонац и утеха свима који страдају и пате, свима који су натоварени и озлојеђени, свима којима је потребна милост Божја и помоћ благодатна. Лица свих узраста, звања и стања обадва пола, детињски поверљиво, искрено и простосрдачно отварају су пред њим своју душу и срце, своје сумње и недоумице, своје духовне потребе и муке, своје грехе и греховне помисли. А да све то посетилац исповеди без икаквог лажног стида и прикривања, неретко му је притицао у помоћ сам облагодаћени старац, прозорљиво читајући у души његовој и наглас му говорећи његове грехе и помисли. И љубављу пребогати свети старац све је умиривао и успокојивао, нико није одлазио од њега без олакшања и душевног умирења, без стварне поуке и благодатне утехе, - нико: ни богати, ни сироти, ни прости, ни учени, ни понижени, ни

угледни. И сви су осећали његову велику љубав и њену благодатну силу; и неретко се дешавало да потоци суза груну из очију људи тврда и окамењена срца.

Често је преподобни отац Серафим изазивао код многих завист, прекоре или недоумице, што он прима све без разлике, што свима подједнако чини добро, што све у истој мери пажљиво саслушава, теши и поучава, не разликујући ни пол, ни звање, ни имовно стање, ни моралне одлике својих посетилаца. Поводом тога преподобни отац је не једанпут говорио: "Претпоставимо да ја затворим врата своје келије. Посетиоци, којима је потребна утешна реч, заклињаће ме Богом да им отворим врата, но, не добивши од мене одговор, они ће са тугом одлазити својој кући... Какво оправдање ја могу дати Богу на Страшном суду Његовом?"

Другом приликом када један инок упита старца: "Што ти све учиш?" он одговори: "Ја се држим учења Цркве која пева: Не скривај реч Божју, већ објављуј чудеса Његова"[25].

Тако је свети старац сматрао за ствар своје савести, за дужност свога живота, да прима све који му долазе, и да ће за то дати одговор на Страшном суду Божјем. А када би приметио да његови посетиоци слушају његове савете, држе се његових поука, и са пута греха и пропасти

ступају на пут врлине и спасења, он се није усхићивао тиме као плодом своје делатности, нити је то приписивао себи, него је благосиљајући за све Добротвора - Бога, говорио у таквим случајевима: "Не нама, Господе, не нама, него имену Своеме дај славу (Псал. 113, 9). Ми смо дужни удаљавати од себе сваку радост земаљску следећи учењу Господа Христа, који је рекао: Не радујте се томе што вам се духови покоравају, него се радујте што су имена ваша написана на небесима" (Лк. 10, 20).

Једном приликом једновремено дођоше к оцу Серафиму у његову манастирску келију стројитељ Високогорске пустиње јеромонах Антоније и један трговац из Владимирске губерније. Отац Серафим замоли стројитеља да седне и причека, а са трговцем стаде одмах разговарати. Милостиво, благо и нежно изобличавао је његове пороке и давао му савете: "Све твоји недостаци и невоље, - говораше му он, - последице су твога страсног живота. Остави такав живот, исправи путеве своје". Опширна реч старчева о тој ствари беше прожета тако дирљивом срдечношћу и топлином, да и трговац, на кога се то односило, и случајно присутни отац Антоније, бише дирнути до суза. А када трговац изађе из келије, онда се отац Антоније, дугогодишњи познаник и

поштовалац преподобног Серафима, усуди рећи светом старцу: "Баћушка, пред вама је душа људска откривена као лице у огледалу: на моје очи, још не саслушавши духовне потребе и невоље овога богомољца, ви му већ све сами казасте. Сада ја видим, да је ум ваш тако чист, да од њега ништа није сакривено у срцу ближњег".

Но отац Серафим му метну на уста своју десну руку, као запушујући их, и рече: "Не говориш како треба, радости моја. Срце човечје је откривено једино Господу, и само је Бог једини срцезналац; а "срце у човека дубоко је" (Пс. 63, 7)".

Отац Антоније га поново упита: "Та како ви то, баћушка, ни једну реч не упитасте трговца, а казасте му све што му је потребно?" Тада му преподобни Серафим смирено одговори: "Он је ишао к мени, као и други, као и ти, ишао као ка слуги Божјем; ја, грешни Серафим, тако и мислим да сам ја грешни слуга Божји, што ми наређује Господ као слуги Своме, то ја и предајем ономе коме треба оно што је корисно. Прву помисао, која се појави у души мојој, ја сматрам као указање Божје, не знајући шта је на души у мога саговорника, већ само верујући да ми тако указује воља Божја ради саговорникове користи. Као гвожђе ковачу,

тако сам ја предао себе и своју вољу Господу Богу: како је Њему угодно, тако и радим; своје воље немам, него што је Богу угодно, то и предајем"

Међутим, ова благодатна прозорљивост преподобног оца Серафима била је уистину необична. Добијајући писма, он је често, не отварајући их, знао њихову садржину и давао одговоре: "Ево, реци ово од убогог Серафима", итд. После блажене кончине његове нађено је много таквих неотворених писама, на која је он У своје време одговорио. Духом је свети старац био у заједници са многим подвижницима, које никада није виђао и који су живели на хиљаде километара далеко од њега. Када се у затворнику Задонског Богородичног манастира Георгију појави мисао, да промени своје обиталиште и повуче се у још усамљеније, и нико сем њега није знао о томе, одједном к њему дође некакав страник[26] из Саровске пустиње од оца Серафима и рече му: "Отац Серафим ми је наредио, да ти кажем: Толико година боравиш у затворништву, срамота је да те савлађују ђавоље помисли - да оставиш своје место. Никуда не одлази! Пресвета Богородица заповеда ти да ту останеш". - Рекавши то, страник се поклони и оде. А када га стадоше

тражити, не моглоше га наћи ни у манастиру ни око манастира.

Док се још ништа није знало о угоднику Божјем Митрофану, првом епископу Воронешком, и о његовом предстојећем прослављењу, пошто још није било никаквих откривења ни знамења, преподобни Серафим је са неколико својеручно написаних речи честитао преосвећеном архиепископу воронешком Антонију откривање светих моштију угодника Божјег Митрофана.

Једном мирјанину, неком А. Г. Воротилову, свети старац је не једанпут говорио, да ће на Русију устати три државе и много је изнурити; али ће је и Господ због Православља помиловати и сачувати. У то време ове су речи биле непојмљиве; но касније су догађаји објаснили, да је старац говорио о Кримском рату.

Од 1831 године преподобни отац је многим говорио о претстојећој глади, и Саровска се обитељ по његовом савету, снабдела храном за шест година, те благодарећи томе у њој није било глади. Када се у Русији први пут појавила колера, преподобни је отворено изјављивао да ће неће бити ни у Сарову ни у Дивјејеву, што се у потпуности обистинило, јер од прве колере није умро ниједан човек ни у Сарову ни у Дивјејеву.

По своме благодатном дару прозорљивости свети старац је подједнако видео и прошлост и будућност, са неколико речи оцртавао предстојећи живот човеку, и говорио речи и давао савете, који су изгледали чудни, али су их каснији догађаји оправдали, и тиме их обелоданили као пуне духа прозорљивости.

Својим даром прозорљивости свети Серафим је доносио разноврсне користи ближњима. Тако, једном допутова из Пензе у Саров побожна удовица ђакона, по имену Евдокија. Желећи да узме благослов од преподобног оца, она га са мноштвом народа допрати из болничке цркве, и стаде позади свих, подалеко од његове келије, чекајући свој ред. Међутим, свети старац, оставивши све, одједном је викну: "Евдокија! ходи овамо брже!" Евдокија се веома зачуди што је он зовну по имену, када је никад није био видео. И приђе му са осећањем страхопоштовања и трепета. Отац Серафим је благослови, даде јој свету нафору и рече јој: "Треба да пожуриш кући, да би сина затекла код куће". Евдокија пожури, и стварно једва затече сина свог код куће: у њеном одсуству управа Пензенске семинарије изабрала је њеног сина за студента Кијевске Духовне Академије, и пошто је Кијев далеко од Пензе, требало га је што пре испратити. И овај њен син, по завршетку

Академије, замонаши се добивши име Иринарх; затим је био наставник по семинаријама, ректор и најзад епископ.

Благочестива удовица Пелагија Ивановна Шкарина, житељка града Арзамаса, још измалена имала је жељу да ступи у монаштво. Но отац Серафим, на пет година до своје кончине, претсказа јој да ће бити сирота, да ће се удати, да ће имати седморо деце, - при чему их прозорљиви старац назва све по имену, - и да ће затим изгубити мужа. Мада су ова предсказања рано изречена, она су се сва у потпуности испунила.

Варошанки Балахни Зајајевој преподобни отац је саветовао да неизоставно ступи у манастир; али она је одбијала. Он јој каза и разлог зашто јој то саветује. "Бићеш несрећна у браку, - рече јој, - имаћеш много деце; али ћеш мужа изгубити, и остаћеш удовица; и трпећеш још већу оскудицу него при мужу". - Зајајева не послуша старчев савет, удаде се, и после је горко жалила: јер се све речи оца Серафима испунише на њој.

Надежда Теодоровна Островска казиваше следеће: Мој рођени брат, потпуковник В. Т. Островски, по поруци наше тетке, која је имала велику веру према оцу Серафиму, оде у Саровску пустињу к томе прозорљивом старцу.

Отац Серафим прими мога брата врло милостиво и, између осталих поука, одједном му рече: "Ах, брате Владимире, какав ћеш ти бити пијаница!" - Ове речи силно огорчише и ожалостише мога брата. Он је имао од Бога многе дарове, и све их је употребљавао на славу Божију; према оцу Серафиму гајио је дубоку оданост, а према потчињенима био је као нежни отац. Зато је он себе сматрао веома удаљеним од пијанства, које не доликује његовом звању и начину живота. Прозорљиви старац, приметивши његову смућеност, рече му и ово: "Уосталом немој да се смућујеш, и немој се жалостити: Господ понекад попушта да људи усрдни к Њему западну у ужасне пороке, и то ради тога да они не би запали у још већи грех - високоумље, уображеност. Твоје ће искушење проћи, милошћу Божјом, и ти ћеш смирено проводити остале дане свога живота; само не заборављај свој грех". - Ово чудно претсказање старца Божјег стварно се потом и зби. Због разних рђавих околности мој брат западе у ту несрећну страст - пијанство и, на општу жалост свих сродника, он проведе неколико година у том несрећном стању. Но најзад, због молитава оца Серафима и због своје простосрдачности, он би помилован од Господа: не само он остави сврј пређашњи порок, него и сав начин свога живота

потпуно измени, старајући се да живи по еванђелским заповестима, као што хришћанину доликује.

Године 1832 неки спахија Богданов удостоји се видети преподобног оца Серафима у Саровској пустињи. У разговору, поред осгалога, Богданов упита блаженог подвижника, шта би му он наложио да чита. Свети подвижник одговори: "Еванђеље по четири главе дневно, од сваког еванђелиста по једну, и још живот праведнога Јова. Јер, иако му говораше жена да је боље да умре, он ипак све трпљаше и спасе се. Усто, немој заборављати да шаљеш дарове онима који ти неправду нанеше".

На питање Богданова, треба ли се лечити у болестима, и како уопште проводити живот, богомудри подвижник одговори: "Болест очишћује грехе. Ипак, како ти је воља. Иди средњим путем; не узимај на себе оно што је изнад твојих моћи - пашћеш, и ђаво ће ти се насмејати; ако си млад, уздржавај се. Једном ђаво предложи неком праведнику да скочи у провалију, на што овај пристаде, али га Григорије Богослов задржа. Ево шта да радиш: када те руже - не ружи; када те гоне - трпи; када те срамоте - хвали; осуђуј сам себе, па те Бог неће осудити; потчињавај вољу своју вољи Господњој; никада не ласкај; знај шта је добро и

зло у теби, - блажен човек који то зна; љуби ближњега свог, ближњи твој је - дело твоје. Ако живиш по телу, погубићеш и душу и тело; ако пак по Богу, спашћеш их оба двоје. Ови су подвизи већи него ићи на богомољу у Кијев, или и даље". - Последње речи оца Серафима односиле су се на моју жељу да отпутујем на богомољу у Кијев и даље, ако он благослови. Но, ствар је у томе, што ја ову своју жељу нисам био саопштио оцу Серафиму, а он је сазнао за њу једино даром прозорљивости, који је имао по благодати Божјој.

Сем дара прозорљивости Господ беше обдарио преподобног Серафима благодаћу исцељивања телесних недуга и болести. Још раније, у 1823 години, пре него што он коначно остави свој затвор, он учини једно поражавајуће чудо: исцели од неизлечиве болести суседног земљопоседника М. В. Манторова. Када болест овога узе претеће размере, те му парчета костију стадоше испадати из ногу, и свака нада у помоћ медицине беше изгубљена, рођаци и познаници посаветоваше Манторову да отиде к оцу Серафиму, о чијем се светом животу слава већ беше пронела широм целе Русије. И Манторова, чије имање беше удаљено четрдесет километара од Сарова, одвезоше к оцу Серафиму у Саров. Са великом муком Манторов би унесен под трем

келије благодатног затворника, кога са сузама стаде молити да га исцели од ужасног недуга. Тада га старац са очинском љубављу и срдачним саучешћем упита, да ли он верује у Бога. И када му болесник трократно исповеди своју чврсту и потпуну веру у Бога, преподобни му умилно рече: "Радости моја! ако ти тако верујеш, онда веруј и у то, да је све могуће од Бога ономе који верује, па стога веруј да ће Господ и тебе исцелити, а ја, убоги Серафим, помолићу се .

После тога он се повуче у своју келију и, кратко време затим, он изађе отуда са светим јелејем из кандила пред иконом Божје Матере "Умилење", нареди Манторову да обнажи ноге, и он помаза болесна места. И тог часа, красте од рана што покриваху тело, за трен ока отпадоше, и Манторов доби исцелење, и без ичије помоћи сам изађе из келије саровског чудотворца. А када се Манторов, осетивши да је исцељен, од радости баци преподобноме пред ноге, целивајући их и благодарећи за исцелење, старац га подиже и строго му рече: "Зар је Серафимово дело да умртвљује и оживљује, низводи у пакао и изводи, - шта је теби, пријатељу? То је дело Јединог Господа, који испуњује вољу оних који Га се боје и слуша молитву њихову. Господу свемогућем и Пречистој Матери Његовој одај благодарност". -

Са тим речима смиреномудри угодник Божји отпусти Манторова.

Не мање поражавајуће исцелење изврши свети старац 1827 године над некрм женом Александром Лебеђевом. Она је више од године дана патила од неких страшних необјашњивих наступа, праћених бљувањем, шкргутом зуба, грчењем целог тела, после чега је она бивала потпуно онесвешћена. Такви наступи дешавали су јој се свакодневно. Лекови лекарски нису ништа помагали. Један искусан, верујући и честит лекар, који врло заузимљиво и усрдно употреби све своје знање и умење најзад јој даде савет да се ослони на вољу Свевишњег и да од Њега иште помоћ и заштиту, јер је нико од људи излечити не може. То изазва дубоку тугу код болесничиних сродника, а њу баци у очајање. Но једне ноћи к њој се јави једна непозната жена, веома стара, и када престрављена болесница стаде читати молитву светоме Крсту, жена јој рече: "Не плаши се мене; и ја сам такво исто људско биће, само сада нисам из овога света, већ сам из царства мртвих. Устани са постеље своје и похитај што брже у Саровску обитељ к оцу Серафиму: он те сутра очекује код себе и исцелиће те". Болесница се усуди да је упита: "А ти ко си и откуда си?" Старица одговори: "Ја

сам из Дивјејевског манастира, прва настојатељица - Агатија".

Сутрадан рођаци повезоше болесницу у Саров, при чему она путем доби страховите наступе и грчеве. У Саров стигоше после касније литургије у време трапезе братије, када се преподобни отац Серафим затварао и никога није примао. Но приближивши се к његовој келији, болесница још не беше успела да сатвори уобичајену молитву, а старац изиђе к њој, узе је за руку и уведе у своју келију. У келији јој метну епитрахил на главу, тихо изговори молитве Господу и Пресветој Богородици, затим је напоји богојављенском водом, даде јој парченце нафоре и три двопека, и рече јој: "Сваки дан узимај по двопек са светом водом; а отиди у Дивјејево на гроб слушкиње Божје Агатије, узми себи земље и направи колико можеш поклоне: Агатија те сажаљева и жели ти исцељење". Онда додаде: "Када ти буде тешко, ти се помоли Богу и реци: Оче Серафиме, помени ме на молитви и помоли се за мене грешну, да не бих опет запала у ову болест од противника и непријатеља Божјег". Тада од болеснице отиде недуг приметно са великим шумом. И болест јој се више није враћала. И после тога она роди четири сина и пет кћери.

Септембра 1831 године допутова из Симбирске и Нижегородске губерније спахија Николај Мотовилов, сав болестан, и би чудесно исцељен молитвама оца Сарафима. У својој забелешци, која се чува у Дивјејевском манастиру, он овако пише о свом исцељењу: "Велики старац Серафим исцели ме од тешких и невероватних, великих реуматичних и других болова и болести: цело ми тело беше одузето, ноге згрчене и у коленима отечене, на леђима и слабинама ране; од свега тога неизлечиво сам патио преко три године. Моје исцељење догоди се на следећи начин. Петог септембра 1831 године ја бих доведен у Саровску пустињу; 7 и 8 септембра, на дан Рождества Божје Матере, бих удостојен двају разговора са баћушком оцем Серафимом у његовој манастирској келији, али исцељење још не добих. А 9 септембра мене одвезоше к њему у оближњу пустињицу његову, у близини његовог студенца, и четири човека који ме на рукама ношаху а пети ми подржаваше главу, принесоше ме к њему, окруженом масом посетилаца са којима је он разговарао; моји носиоци ме сместише на његовој ливадици поред једног огромног и врло дебелог бора на обали реке Саровке. На моју молбу, да ми помогне и исцели ме, он ми рече: "Па ја нисам доктор; треба докторима ићи када

ко хоће да се лечи од каквих било болести". Ја му онда подробно испричах моје патње, и како сам опробао све главне начине лечења, али исцелење не добих. Мени већ ни у чему нема спаса, а немам друге наде на исцељење од мојих болести осим благодати Божје. Али пошто сам грешан и сам немам слободе ка Господу Богу, то просим његове свете молитве, да би ме Господ исцелио. Он ме онда упита: "А верујете ли Ви у Господа Исуса Христа да је Он Богочовек, и у Његову Пречисту Божију Матер да је Она Приснодјева?" Ја одговорих: "Верујем". "А верујеш ли, - настави он да ме пита, - да Господ, који је раније све недуге по људима исцељивао тренутно и једном речју својом или додиром својим, може и сада тако исто лако и тренутно исцелити једном речју својом оне што требају Његову помоћ, и да је заузимање за нас Божје Матере пред Њим свемоћно, и да Вас на Њено заузимање Господ Исус Христос може и сада исто тако тренутно и једном речју потпуно исцелити?" Ја одговорих, да свему томе истински од све душе и срца верујем и да, кад не бих веровао, не бих ни наредио да ме доведу овде код њега. "Ако дакле верујете, - заврши он, - онда сте Ви већ здрави!" "Како здрав, - упитах ја, када ме моји људи и Ви држите на рукама?" Не, - рече ми он, - ви сте сада свим телом својим

већ потпуно здрави најзад". И он нареди људима који ме држаху на својим рукама да отступе од мене, а он ме сам узе за рамена, подиже ме са земље и поставивши ме на ноге, рече ми: "Сигурније стојте, чвршће се држите ногама на земљи! ето тако! не плашите се, ви сте сада потпуно здрави". И затим додаде, радосно ме посматрајући: "Ето, видите ли како ви сада добро стојите". Ја одговорих: "Хтео не хтео ја добро стојим, зато што ме Ви добро и чврсто држите". Тада он, одвојивши своје руке од мене, рече: "Е па ето, сада вас већ и ја не држим, а ви и без мене чврсто стојите. Ходајте смело, баћушка мој, Господ вас исцели; хајде крените се с места". И узевши ме за руку једном својом руком а другом ме помало гуркајући слеђа, он ме поведе по трави и по неравној земљи око великог бора говорећи: "Ето, ваше богољубље, како сте ви добро кренули!" Ја одговорих: "Зато што ме ви изволите добро водити". "Не, - рече ми он на то, одвојивши од мене своју руку: "Сам Господ је изволео да вас потпуно исцели, и сама Божја Мајка Га умоли за то. Ви ћете и без мене сада кренути, и свагда ћете добро ићи; хајде, крените се..." И стаде ме гурати, да бих ја ишао. "Та тако ћу пасти и повредити се ..." "Не, - противречаше ми он, - нећете се повредити него ћете чврсто поћи..." И када ја осетих у себи

некакву силу која Ме ту осени одозго, охрабрих се мало и пођох сигурним кораком. Он ме онда одједном заустави и рече Ми: "Доста је!". Па ме упита: Шта дакле, јесте ли се сада уверили да вас Господ исцели у свему, и то потпуно? Узе Господ безакоња ваша и грехе ваше очисти. Видите ли какво чудо Господ учини с вама. Стога несумњиво верујте свагда у Њега - Христа Спаситеља нашег, и чврсто се уздајте у Његово милосрђе према вама; заволите Га свим срцем, приљубите се уз Њега свом душом Својом, и вазда се непоколебљиво надајте у Њега, и благодарите Царицу Небеску за Њену велику милост према вама. Но пошто вас је ваше трогодишње страдање силно изнурило, то ви Сада немојте нагло да ходите по много, него постепено: мало по мало навикавајте се на идење и чувајте своје здравље као драгоцен дар Божји..." И још доста поразговаравши са мном, он ме отпусти у гостопримницу потпуно здрава. А пошто многи богомољци беху са мном при исцељењу мом, и беху се пре мене вратили у манастир, то они већ беху разгласили свима о великом чуду овом".

После свог исцељења Мотовилов постаде врло чест посетилац манастира. За време једног свог разговора са старцем Серафимом крајем новембра 1831. он је имао срећу да види светога

старца озареног Благодаћу и обасјаног светлошћу. Тада му је старац рекао да живот хришћанина треба да буде живот у Светом Духу.

Ево шта прича Никола Мотовилов у својој забелешци, која се чува у архиви манастира Дивјејева, а коју је забелешку објавила 1903. године његова удовица Јелена Мотовилова[27].

Дан је био облачан, прича Мотовилов; земља беше покривена дебелим снегом, који је стално падао, када ме отац Серафим постави да седнем поред њега на једно оборено стабло. Господ ми је открио, рече ми, да сте ви у детињству желели да сазнате који је циљ хришћанског живота. Вама су саветовали да посећујете цркву, да се молите, да чините добра дела, јер се у томе, говорили су, састоји циљ хришћанског живота. Али вас тај одговор није могао да задовољи. Стварно, молитва, пост, ноћна бдења као и сви други хришћански подвизи, добри су као такви; али циљ нашег живота није да само то испуњавамо, јер су то само средства. Прави циљ хришћанског живота је да задобијемо Духа Светога. Морате знати да само оно добро дело доноси плодове Духа Светог, које је учињено из љубави према Христу. Према томе, задобијање овог Духа је циљ нашег живота. - У ком смислу ви говорите да треба задобити Духа Светог, запитах оца Серафима; ја то добро не разумем. -

Задобити значи стећи, рече ми он. Ви сигурно знате шта значи стећи новац. То исто важи и за Светог Духа. Циљ земаљског живота за обичног човека је да заради новац, или да стекне почаст, одликовања и награде. Свети Дух је такође капитал, и то вечити капитал и једино благо које никада не престаје. Свако дело учињено из љубави према Христу доноси благодат Светога Духа; у сваком случају, молитвом се то најлакше постиже, јер је она оруђе којим увек располажемо. Може се догодити да бисте хтели да идете у цркву, али да црква није близу, или да је служба свршена. Или имате жељу да уделите просјаку, али њега нема; или желите да будете непорочни, али зато немате снаге. Али молитва, за њу увек има могућности, она је доступна како богатом тако и сирوماху, како ученом тако и простом, јаком као и слабом, здравом као и болесном, праведном као и грешном. Снага молитве је огромна и, више него све друго, она даје Духа Светога. - Оче, рекох, ви све време говорите о благодати Духа Светога, коју треба задобити, али како и где је могу видети? Добра дела су видљива, а зар Дух Свети може бити видљив? Како могу знати да ли је Он са мном или није? - Благодат Светога Духа, која нам је дата приликом Крштења, сија у нашем срцу упркос

нашим гресима и тами која нас окружује. Она се појављује у неисказаној светлости онима преко којих Господ најављује своју присутност. Свети Апостоли су опипљиво осетили присутност Духа Божјег. - Запитах га: Како бих ја лично могао да постанем сведок? - Тада отац Серафим обави руку око мене и рече ми: Пријатељу, ми смо сада обојица у Духу, ти и ја. Зашто не гледаш у мене? - Оче, не могу да вас гледам, јер је ваше лице постало светлије од сунца и очи су ми засењене. - Не плашите се, ваше Богољубије, јер сте и ви сада постали светли као и ја. И ви сте сада испуњени Духом Светим, иначе не би вам било могуће да ме видите таквим. - И нагнувши се према мени, шапну ми благо на уво: Свим срцем молио сам Господа да вас удостоји да видите, телесним очима, овај силазак Његовог Духа. И ево, узвишена милост утешила је ваше срце као што мајка теши своју децу. Дакле, пријатељу, зашто ме не погледате? Не бојте се ничега, Господ је са вама! - Ја га тада погледах и сав претрнух. Замислите: у средини сунце, при његовом најсјајнијем блистању подневног лучезарја видите лице човека који са вама разговара. Видите покрете његових усана, израз његових очију, чујете његов глас, осећате да једна његова рука лежи на вашем рамену, али не видите ни ту руку, ни то лице, већ једино ту

заслепљујућу светлост која се распростире свуда око вас, и која обасјава својим сјајем снежни покривач којим је покривен пропланак, као и снежне пахуљице које падају попут белог праха.

- Шта осећате? запита отац Серафим. - Тишину и мир које не могу изразити, рекох. - Шта још осећате? питаше он. - Неисказану радост која испуњава моје срце, одговорих. - Та радост коју осећате ништавна је када се упореди са оном радошћу за коју је речено "да око још не виде, и ухо не чу, и у срце човеку не дође, што уготови Бог онима, који га љубе" (I Кор. 2, 9). Нама су дати само наговештаји ове радости, али шта казати о правој радости? Шта још осећате, ваше Богољубије? - Неисказану топлоту, рекох ја. - Какву, пријатељу! Ми смо у шуми, сада је зима и свуда је снег око нас... Каква је то топлота коју осећате? - Одговорих: Као када бих се купао у топлој води. Осећам такође мирис, какав никад до сада нисам осетио. - Знаш, знаш, рече он, ја вас хотимично питам. Тај мирис који осећате је благоуханије Духа Божијег. А та топлота о којој говорите није у ваздуху, већ у нама. Загрејани њом, пустињааци се нису бојали зиме, јер су били одевени благодатном хаћином, која им је замењивала одело. Царство Божије налази се унутра у нама. Стање у коме смо сада доказ је за то. Ето шта значи бити испуњен Светим Духом.

- Да ли ћу се сећати ове милости која нас је данас посетила? запитах ја. - Верујем да ће вам Господ помоћи да сачувате ово у свом срцу, јер то није дато само ради вас једнога, већ преко вас, осталом свету. Идите с миром и нека Господ и Његова Пресвета Мајка буду са вама! - Када сам га напустио, завршава Мотовилов, виђење није престајало: старац је био у истом положају који је имао у почетку разговора и неисказана светлост коју сам видео својим очима, продужавала је да га и даље обасјава".

Бесомучнике преподобни отац Серафим исцељиваше својим присуством, крстом и молитвом. Ја бејех сведок, - казивао је сељак Лихачевски, који је радио у Сарову, - када неколицина људи приведоше ка трему пустињске келије оца Серафима једну бесомучну жену, која се целим путем одупирала а пред самим тремом пала и, бацавши главу назад, викала: "Сажећи ће, сажећи ће!" Отац Серафим изађе из келије и, пошто жена не хтеде да отвори уста, он јој силом суну неколико капљица свете воде. Ја, и сви ми угледасмо где тог тренутка из њених уста изађе као некакав облак од дима. А кад је старац одмах затим огради крсним знаком и са благословом сатвори над њом свету молитву, бесомучница се освести и сама се стаде молити. Доцније, угледавши је у

саровској саборној цркви потпуно здраву, ја је упитах, шта она сада осећа. "Хвала Богу, одговори она, сада не осећам пређашњу болест".

Много разних чудеса учини преподобни Серафим над тешким болесницима; многа су од њих записана, а многа су остала урезана само на таблицама срца исцељених. Ми смо само нека споменули. И у свим тим случајевима облагодаћени старац имао је обичај да болеснике помазује уљем из кандила, које је горело пред његовом келејном иконом Богоматере "Умилење". И када су га питали, зашто он то ради, он је одговорио: "Ми читамо у Светом Писму да су апостоли мазали уљем многе болеснике и исцељивали их. А ми, коме ћемо следовати ако не апостолима?" И болесници, помазивани преподобним, добијаху исцељење.

Време, које преподобном оцу нашем Серафиму остајаше од сна и пословања са посетиоцима, он провођаше у молитви. Вршећи са свом тачношћу и усрђем молитвено правило ради спасења своје душе, он беше у исто време велики молитвеник и посредник пред Богом за све живе и покојне православне хришћане. Ради тога је он при читању Псалтира на свакој Слави непропустљиво узносио од свег срца следеће молитве:

1. За живе: "Спаси, Господе, и помилуј све православне хришћане и оне који на сваком месту владавине Твоје живе православно; подај им, Господе, душевни мир и телесно здравље и прости им сваки грех вољни и невољни; и светим молитвама њиховим помилуј и мене јадног".

2. За покојне: "Упокој, Господе, душе преминулих слугу Твојих: праотаца, отаца и браће наше који овде почивају и свуда преминуле православне хришћане; подај им, Господе, царство и учешће у Твом бесконачном и блаженом животу, и прости им, Господе, сваки грех вољни и невољни".

У молитви за покојне и за живе код преподобног оца Серафима нарочити значај имађаху воштане свеће, које у његовој келији гораху пред светињом. То објасни новембра месеца 1831 године сам свети подвижник отац Серафим у разговору са Николајем Мотовиловим. Мотовилов казиваше: "Видевши код баћушке оца Серафима многа кандила, нарочито многе гомиле воштаних свећа, и великих и малих, на разним округлим послужавницима, на којима се од многогодишњег капања свећа беху образовали читави воштани брежуљчићи, ја помислих у себи: зашто ли то баћушка отац Серафим пали

тако много свећа и кандила, те ствара у својој келији неподношљиву врућину? А он, као приморавајући моје помисли да умукну, рече ми: "Ви желите знати, ваше богољубље, због чега ја палим тако много кандила и свећа пред светим иконама Божјим. Ево дакле због чега. Ја имам, као што је и вама познато, много особа које су расположене према мени и чине многа добра воденичним сиротицама мојим[28]. Они ми доносе зејтин и свеће и моле да се помолим за њих. И када читам овоје правило, ја их у почетку поменем једанпут. А пошто је много имена, и ја не могу да их понављам на сваком месту правила где треба, и времена би ми недостаало за вршење мога правила, то ја и палим све те свеће за њих на жртву Богу, за свакога по једну свећу, за неке пак по једну велику свећу за неколико њих, за неке опет стално прислужујем кандила; и где треба на правилу да их поменем, ја говорим: Господе, помени све те људе, слуге Твоје, за чије душе ја убоги припалих Теби ове свеће, и кандила. А да то није мој изум, људски изум убогог Серафима, или просто нека моја ревност, ни на чему божанственом незаснована, ја ћу вам као потврду навести речи Божанственога Писма. У Библији се каже да Мојсије чу глас Господа који му говораше: Мојсије, Мојсије! реци брату свом

Арону, да пали преда мном кандила и дању и ноћу, јер ми је то по вољи, и та ми је жртва благопријатна. - Ето, ваше богољубље, због чега је св. Црква Божја примила као обичај да се у св. храмовима и у домовима хришћанским пале кандила пред светим иконама Господа, Божје Мајке, светих Анђела и светих људи који су угодили Богу".

Једном је велики молитвеник, преподобни отац наш Серафим, примећен где за време молитве стоји у ваздуху. О томе књегиња Е. С. Ш. казује ово. К њој допутова из Петрограда њен болесни братанац Г. Ј. Не оклевајући дуго, она га одвезе у Саров к оцу Серафиму. Млади човек је патио од таквог недуга и слабости, да су га на кревету унели у манастирско двориште. У то време отац Серафим стајаше на вратима своје манастирске келије, као очекујући да сретне ослабљеног. И одмах нареди да болника унесу у његову келију. И обративши се болеснику, он му рече: "Ти се, радости моја, моли; и ја ћу се молити за тебе; само пази, лези како лежиш, и на другу страну се не окрећи". Болник дуго лежаше, покоравајући се речима старца. Но трпљење му ослаби, и радозналост га потстаче да погледа шта старац ради. И он, осврнувши се, угледа оца Серафима где стоји на ваздуху у молитвеном ставу, и од неочекиваности и

необичности онога што виде он врисну. Пошто заврши молитву, отац Серафим му приђе и рече: "Ето, ти ћеш сада свима причати да је отац Серафим - светац, моли се на ваздуху... Господ ће те помиловати... Но ти пази, огради себе ћутањем и не причај то никоме до дана мога престављења, иначе ће ти се болест твоја опет вратити". Г. Ј. стварно устаде са постеље и, мада ослањајући се на друге, ипак он на својим ногама изађе из келије. У манастирској гостопримници га са свих страна салетаху питањима, како је и шта радио отац Серафим, и шта је говорио. Али он, на чуђење свих, не рече ни речи. И млади човек, исцеливши се потпуно, отпутова у Петроград. А после извесног времена он опет допутова код своје тетке, кнегиње Е. С. Ш. Ту сазнаде да се блажени старац отац Серафим упокојио од трудова својих. И тада исприча о његовом мољењу на ваздуху.

А о "Богословском извору", који доби назив "Серафимов студенац", свети старац причаше касније: "Ја се молих да ова вода у студенцу исцељује од болести". - И тада вода овог извора доби нарочита, необична и целебна својства, која се и до данас одржавају. Та се вода не квари, макар годинама стајала у незатвореним судовима. Њоме се у свако доба године, чак и за време најјачих мразева, поливају и умивају

болесни и здрави, и то им користи. Многима који су патили од страшних рана преподобни Серафим је наређивао да се омију водом из тог студенца, - и сви су од тога добијали исцељење. Неки су, умивши се овом водом, прогледали; други су, пијући од ње, брзо се исцељивали од унутрашњих недуга и са одра тешких болести устајали здрави и чили.

За време колере тридесетих година прошлог столећа стицало се на "Серафимов студенац" не мало верних, чак из најудаљенијих покрајина, и по вери својој добијали од његове целебне воде олакшање и исцељење, Тако и коњички капетан Теплов, чије се имање налазило у Екатеринославској губернији, где је колера стала косити, опомену се да му је преподобни Серафим раније, као узгред, говорио: "Када те буде снашла нека невоља, ти наврати к убогом Серафиму у келију; он ће се помолити за тебе". И ово сећање потстаче га да се са својом женом из даљине обрате старцу Серафиму, да их избави од пагубне болести. И гле, идуће ноћи свети старац се јави у сну жени Теплова и нареди јој да се упути на Богословски извор, да узме воде са њега, па да се напије од ње и омије њоме она, њен муж, укућани и сва послуга. Са потпуном вером у моћ молитвеног заступништва угодника Божјег Серафима Теплови отпутоваше на извор,

напише се воде и умише, па водом напунише читаво буре и одвезоше на своје имање. И стварно, оболели људи на имању Теплова, од којих многи већ бежу на самрти, чудесно се исцелише, употребивши ову воду, и отада нико више не умре од колере на имању Теплова.

Утицај благодатног старца није се ограничио само на Саровску пустињу. Изузетни значај он је имао за развиће месног женског монаштва. Нарочито су дирљиви били односи преподобног Серафима према Дивјејевском сестринству, основаном око 1780 спахиницом, удовицом пуковника, Агатијом Мељгуновом. Оставши удовица у младим годинама, она поче гајити намеру да свој живот посвети Богу. Са тим циљем она обиђе многа света места. И гле, одмарајући се на дваестак километара од Саровске обитељи у селу Дивјејеву, она у полусну виде Мајку Божју, која јој наложи да остане на том месту и подигне храм у част Казанске чудотворне иконе Њене. Касније се Мељгуновој, која прими монаштво са именом Александра, придружише и друге подвижнице, те тако би положен почетак Дивјејевској обитељи, са којом је неодвојиво везано име преподобног Серафима Саровског. Још сама оснивачица Дивјејевске обитељи, умирући, повери будућу судбу сестара преподобном

Серафиму, тада јерођакону. И блажени старац Пахомије, игуман саровски, остављајући овај свет, повери оцу Серафиму старање о Дивјејевској заједници. Преподобни Серафим се стараше о њој са правом очинском љубављу и бригом. Дивјејевске сестре су одлазиле к њему за благослов и помоћ у разним тешкоћама и недоумицама. Старац им је старатељски давао добре и душекорисне савете, свом душом се уносећи у њихов живот и поредак.

Молитвама преподобног и средствима добротвора, исцељених преподобним, Дивјејевско је сестринство расло. Уједно са тим, свети Серафим подели обитељ на две половине, но под заједничком управом и руководством, тако да се на извесном растојању, под засебном оградом, подизаху нове келије са посебним храмом, те се појави као нови манастирчић. "Ово је, говораше преподобни, по вољи Господа и Божје Матере". Тако уради угодник Божји, јер је сматрао да је незгодно и непробитачно да чисте деве живе заједно са удовицама, које су неко време провеле у браку. По указању Пресвете Богородице старац изабра за ово једно место, недалеко од Казанске Дивјејевске цркве, на поклоњеном имању. И ту подиже воденицу за Дивјејевске сестре. На тај начин преподобни отац Серафим образова нарочито, такозвано

Серафимовско-Дивјејевско сестринство, одвојено од пређашњег, које основа гореспоменута Агатија Мељгунова,

Бринући се о сестрама Дивјејевским, нарочито о "својим воденичним сестрама", како је обично преподобни Серафим називао сестре нове одвојене заједнице, он их је неуморно тешио и бодрио у свима тешкоћама и невољама многотрудног монашког живота. Но, благодарећи благодатном утицају преподобног оца, Дивјејевска обитељ стаде привлачити к себи све више и више сестара, које су под очинским руководством светога старца тражиле богоугодан монашки живот. Неке су посвећивале свој живот Богу у Дивјејевској обитељи из захвалности за исцељење, добијено молитвама светога старца. Друге пак он је, по својој прозорљивости, од детињства као предодређивао за ово, и израна их руководио ка ступању у манастир. А када би сестре, бојећи се за будућност, стале туговати због материјалне незбринутости и неосигураности манастира, он их је тешио говорећи им да је ово место изабрала за њих сама Царица Небеска, и Она ће их у свему помоћи, тако да ће у њих бити и свој хлеб, и своје цркве, и свој устав црквени, као у Сарову. И додавао је, да ће и он, "убоги Серафим", свагда преклањати за њих колена на

молитву. Сестре Дивјејевске обитељи беху у потпуном послушању преподобном Серафиму. Без старчевог благослова оне ништа нису предузимале. Када би која сестра на извесно време одлазила из манастира, она се и пред одлазак из обитељи и по повратку у обитељ јављала преподобном по благослов.

Старица Дивјејевске обитеље Матрона Пљешчејева казивала је о следећем чудесном догађају. "Ступивши у Дивјејевски манастир, ја сам, по благослову оца Серафима, имала као послушање, да сестрама спремам храну. Једном, због слабуњавости и због вражјег искушења ја западох у такав душевни немир и утученост, да се реших да нечујно и без благослова напустим манастир, - толико ми се учинило тешко и неподношљиво ово послушање. Без сумње отац Серафим је провидео моје искушење, јер ме је изненада позвао да отидем до њега. Ја пођох к њему трећег дана по Петрову дне, и сав пут преплаках. Дошавши до његове саровске келије, ја пред вратима сатворих, по обичају, молитву. Одговоривши: "амин", старац ме срете као чадољубив отац и, ухвативши ме за обе руке, уведе ме у келију. Онда рече: "Ето, радости моја, ја те очекивах целог дана". Ја му са сузама одговорих: Баћушка, теби је познато какво је моје послушање; раније ми је било немогуће

доћи; и чим сестрама издадох обед, ја одмах кренух к теби, и сав пут преплаках. - Тада ми отац Серафим својом марамицом убриса сузе, говорећи: "Матушка, сузе твоје не капљу узалуд на под". Па затим приводећи ме ка икони Царице Небеске "Умилење", рече ми: "Поклони се, матушка, и целивај, Царица Небеска утешиће те". Ја начиних поклон и целивах свету икону, и осетих такву радост на души, да просто потпуно оживех. После тога отац Серафим ми рече: "Ну, матушка, сада иди у гостопримницу, а сутра дођи у даљну пустињицу". Но ја му на то приметих: Баћушка, ја се бојим да сама идем у даљну пустињицу. - А отац Серафим на то рече: "Ти, матушка, путем до пустињице читај наглас непрестано: Господе, помилуј!" И притом сам отпевуши неколико пута: Господе, помилуј!

"Ја тако и урадох: сутрадан сам целим путем говорила наглас: Господе, помилуј! И не само нисам осећала никакав страх, него сам штавише осећала у срцу највећу радост, по молитвама оца Серафима. Прилазећи к даљној пустињици, одједном угледах где отац Серафим седи близу своје келије на пању и поред њега стоји ужасно велики медвед. Ја премрех од страха и повиках на сав глас: Баћушка, умрећу! - и падох. Отац Серафим, чувши мој глас, удари медведа и махну му руком. Медвед, као неки

разумни створ, одмах пође у густу шуму на ону страну куда му отац Серафим показа руком. А ја, видећи све то, дрхтах од ужаса; и чак кад ми отац Серафим приђе са речима: "Не ужасавај се! не бој се!" ја продужих да вичем: Јаој, умрећу! - На то ми старац рече: "Не, матушка, нећеш умрети; смрт је далеко од тебе; а ово је радост". И онда ме одведе к оном истом пању на коме је малочас седео, па, помоливши се Богу, посади ме на њега, и сам седе. Но тек што седосмо, а оно одједном се из густе шуме појави онај исти медвед, па пришавши к оцу Серафиму леже крај његових ногу. Ја пак, налазећи се у близини тако страшног звера, спочетка бејех у највећем ужасу и трепету. Но затим, видећи да се отац Серафим опходи са њим без икаквог страха као са кротким јагњетом, па га чак из својих руку храни хлебом, ја се постепено смирих и живахнух вером. Тада ми нарочито чудесно изгледаше лице великог оца мог: оно беше светло и радосно као у анђела.

"Напоследку, када се потпуно смирих, а старац већ беше скоро читав хлеб дао медведу, он ми пружи преостали комад хлеба и наложи ми да ја сама похраним медведа. Но ја му одговорих: Бојим се, баћушка, он ће ми и руку одгристи. - А отац Серафим, погледавши на мене, осмехну се и рече: "Не, матушка, веруј да

ти он неће одгристи руку". Тада ја узех пружени ми комад хлеба, и похраних њиме медведа са таквим уживањем, да бих желела још да га храним, јер звер беше кротак и према мени грешној, због молитве оца Серафима. Видећи ме спокојном, отац Серафим ми рече: "Сећаш ли се, матушка, преподобном Герасиму на Јордану служио је лав, а убогом Серафиму служи медвед. Ето, и зверови нас слушају, а ти си, матушка, клонула духом. Та због чега да ми падамо духом? Ево, да сам понео маказе, ја бих га сад и остригао". - Тада ја у простоти својој рекох: Баћушка, када би овог медведа виделе сестре, оне би умрле од страха. - Но он одговори: "Не, матушка, сестре га неће видети". Ја онда рекох: А ако га неко закоље, мени ће га бити жао. Старац одговори: "Не, неће га ни заклати; сем тебе нико га неће видети". Ја још размишљах како ћу испричати сестрама о овом страшном чуду. А отац Серафим одговори на моје мисли: "Не, матушка, до једанаест година после моје смрти ти никоме не причај о овоме. А онда ће ти воља Божја открити коме ћеш казати".

После доста времена старица Матрона дође неким послом у келију где се, са благословом оца Серафима, бавио живописом сељак Ефим Васиљев, познат по својој оданости и љубави према блаженом старцу. И видећи да он

живописа оца Серафима, одједном му рече: "Било би згодно да ту намалаш оца Серафима са медведом". Ефим Васиљев је упитао, због чега она тако мисли. И она њему првоне исприча о ономе чудесном догађају. А тада се баш беше навршило једанаест година од старчеве смрти. За сестре Дивјејевске обитељи преподобни отац Серафим остави нарочито молитвено правило, и даде им потребна упутства о чувању ризнице и црквене имовине. Спочетка сестре "воденичне заједнице" не имађаху посебни храм, што им причињаваше значајне тешкоће. Али кад угодник Божји чудесно исцели гореспоменутог Манторова, онда овај из благодарности према чудотворном старцу, и по савету његовом, продаде своје имање и даде све на зидање великог каменог храма за "воденичне" сестре. Храм би подигнут са два престола: један у име Рождества Христова, други у име Рождества Пресвете Богородице, и освећен 1829 године.

Што се тиче рада преподобни отац Серафим је, сем воденичних послова, завештао Дивјејевским сестрама да се баве радом који је својствен простим људима. А цртање, шијење свилом и златом, и друга слична пословања, која захтевају удубљивање умно и спадају у уметност, он није хтео допустити. Свагда веран своме начелу, он је овакво завештање заснивао на

правилима св. Василија Великог и св. Григорија Богослова, који препоручује да се у манастиру баве само пословима који задовољавају манастирске потребе. Но при свима радовима отац Серафим је саветовао држати се строго правила: "Посао у рукама, молитва у устима".

Сва ова старчева завештања строго су испуњавана у Дивјејевском сестринству. А скретања од њих обично су повлачила за собом непријатне последице по обитељ; но свети Серафим ју је чувао од невоља и беда. Тако, преподобни је био завештао да у подигнутом храму Рождества Христова, где се стално имао читати псалтир, гори неугасива свећа пред иконом Спаситеља а пред иконом Божје Мајке - неугасиво кандило. И притом је додао, да, ако се ово његово завештање буде испуњавало тачно, Дивјејевско сестринство неће трпети невоље и беде, и да за ову сврху неће недостати уља. Али једном црквеница, када сви беху изашли из храма, угледа да се кандило угасило и зејтин сав изгорео, а међутим то је био последњи зејтин. Тада се она сети завештања преподобног Серафима, и помисли да се, ето, речи његове нису испуниле, и да стога ни другим претсказивањима његовим не треба поклањати вере. Вера у прозорљивост благодатног старца стаде је напуштати. Но одједанпут она чу прасак

и, подигавши главу, она виде да се кандило упалило, да је пуно зејтина, и да у њему плове две мале новчанице. Збуњена, она похита к старици Јелени Манторовој, код које беше на слушању, и исприча јој шта се догодило. На путу је срете сељак и даде јој 300 рубаља у новчаницама за зејтин у неугасивом кандилу за покој душа његових родитеља.

Не ограничавајући се на завештања, дата Дивјејевским монахињама, преподобни Серафим оде много даље: још за живота свог он спреми место за зидање саборне цркве, пошто су тада, као и раније, сестре користиле парохијски храм за богослужења. "У нас ће, матушка, - говорио је он једној дивјејевској старици тешећи је, - бити и саборна црква. На нашој земљи биће и наша стада, и овчице, и волови. Зашто онда, матушка, туговати? Све ће у нас бити наше. Сестре ће и орати, и жито сејати."

Тако преподобни отац наш Серафим образова засебно, такозвано Серафимско-Дивјејевско сестринство, одвојено од пређашњег, основано гореспоменутом Агатијом Мељгуновом. Али по духу он није одвајао воденично сестринство од Дивјејевског, и као оснивача обојих сматрао је монахињу Агатију, чију је успомену дубоко поштовао.

Покровитељком пак новообразоване заједнице свети подвижник је признавао Пресвету Мајку Божију. "Ето, матушка, знајте, - говораше он једној старици, - ово место изабра сама Царица Небеска за прослављање Њеног имена: Она ће вам бити бедем и заштита".

Са истом таквом бригом и љубављу преподобни Серафим се старао још и о Ардатовској обитељи и о Зеленгорском сестринству, испуњавајући благодатни завет Богоматере, која му у дивном виђењу повери ове три женске обитељи на руководство и уређење.

При крају свога земаљског живота свети подвижник се удостоји од Бога необично дивних дарова бдагодати. Сва личност његова одисала је светом кротошћу и смиреноумљем. Његове речи, поуке, савети, разговори у својој чудесној простоти вршили су неодољив утицај: и неуки и учени, и богати и сиромаси, и мирјани и монаси добијали су од додира и разговора са њим велике духовне користи и утехе. Чак су се и неверни и маловерни обраћали на пут спасоносног покајања. Дар прозорљивости и чудотворства растао је у благодатном старцу све више и више. Он је читао у души својих посетилаца питања, пре но што су их ови изrekli, и давао на њих одговоре. Душа људска била је откривена пред њим као лице у огледалу.

Неисцрпна исцељења лила су се из светог подвижника. Када су неки на то указивали, он је са смирењем одговарао да то чини не он, "убоги", већ молитвено посредовање Пресвете Богомајке и светих Апостола Христових. Сви који су пили и умивали се са "Серафимовог студенца", исцељивали су се од својих недуга. Једноме монаху коме руке беху потпуно одузете, свети старац даде суд са светом водом и рече му: "Узми и пиј!" Овај попи воду и исцели се. Жена неког Воротилова беше на самрти. Муж њен, гајећи велику веру к преподобноме, обрати му се са сузама да помогне његовој болесној жени; но преподобни изјави да његова жена мора умрети. Тада Воротилон, сав у сузама, припаде к ногама његовим преклињући га да се помоли да жени његовој буду враћени живот и здравље. Преподобни се погрузи на десетак минута у "умну" молитву; затим отвори очи, подиже Воротилова на ноге, и радосно му рече: "Ну, радости моја. Господ дарује супрузи твојој живот. Иди с миром дому свом". Воротилон с радошћу похита дома, и тамо сазнаде да је његовој жени наступило олакшање управо у оним тренуцима када се преподобни Серафим налазио у молитвеном подвигу. Убрзо затим жена потпуно оздрави.

Некима је свети старац претсказивао блиску смрт, желећи да они не би прешли у вечност без хришћанске припреме; другима је пак претсказивао смрт, да би их побудио на покајање, јер их без покајања и исправљења живота очекује казна Божја у оном свету.

Приближавајући се крају свога многотрудног живота, овај славни борац Христов не само не умањи своје трудбеништво, него пређашњим подвизима додаде нове трудове и подвиге. Последњих година свога живота он је спавао седећи на патосу, наслоњених леђа уза зид и испружених ногу; а понекад је приклањао главу на камен или на прерубљени пањ, или се опружио на врећу, на цигле, на цепанице, које су се налазиле у његовој келији. Приближавајући се пак часу свога одласка из овога света, он се спуштао на колена и спавао ничице к патосу на лактовима, подржавајући главу рукама. Храну је узимао једанпут на дан, увече; одећу је носио убогу и бедну. На питање једног богатог човека, зашто носи такве дроњке, блажени старац одговори: "Јоасаф царевећ сматрао је мантију, коју му даде пустињак Варлаам, угледнијом и драгоценијом од царске порфире".

Преподобни Серафим, иако већ беше потпуно умро за свет, ипак не престајаше да у исто време са безграничном љубављу молитвено

посредује пред Богом за оне што живе у свету. Небо му постаде сасвим сродно. Када посетиоци из Курска питаху оца Серафима, нема ли што да поручи својим рођацима, он, указујући на ликове Спаситеља и Богомајке, с осмејком рече: "Ево мојих рођака, а за живе моје рођаке ја сам већ живи мртвац".

На годину и девет месеци пред своју кончину преподобни Серафим би удостојен посете од стране Пресвете Богоматере. То се догоди рано изјутра на Благовести, 25 марта 1831 године. "На два дана раније, - казиваше старица дивјејевског сестринства Евпраксија, - баћушка ми нареди да дођем код њега за тај дан. Када ја дођох, баћушка објави: "Имамо виђење Божје Матере". И поклопивши ме ничице, он ме прекри својом мандијом и читаше нада мноштво књизи. Потом, подигавши ме, рече: "Ну, сада се држи за мене и ничега се не бој". У то време настаде хука, слична хуци шуме од великог ветра. Кад се хука утиша, зачу се певање, слично црквеном. Онда се врата од келије сама отворише, постаде светло, светлије од дана, и миомир испуни келију, сличан најлепшој измирни. Баћушка стајаше на коленима, са рукама к небу подигнутим. Ја се уплаших. Баћушка устаде и рече: "Не плаши се, чедо; ово није опасност, него нам се од Бога шаље милост.

Ево, Преславна, Пречиста Владичица наша Пресвета Богородица иде к нама!" - Напред иђаху два анђела, држећи, један у десној а други у левој руци, по гранчицу са тек расцветалим цветовима. Коса им беше златастојута, и падаше им по раменима. Они стадоше напред. За њима иђаху св. Јован Претеча и св. Јован Богослов. Хаљине на њима бежу беле, блиставе од чистоте. За њима иђаше Богоматер, а за Њом дванаест дева. Царица Небеска имађаше на себи мандију, сличну оној која се виђа на икони Тужне Божје Мајке; мандија беше блистава, али какве боје - не умем рећи, неисказано лепа; закопчана испод грла великом округлом копчом, траком украшеном дивним чудесно украшеним крстићима, али чиме украшена не знам, само се сећам да је сијала необичном светлошћу. Риза, преко које бејаше мандија, беше зелена, високо препасана појасом. Преко мандије беше као епитрахиљ, а на рукама наруквице, које као и епитрахиљ, бежу украшене крстовима. Растом Она изгледаше виша од свих дева. На глави Јој беше узвишена круна, разнолико украшена крстићима, предивна, чудесна, а блистала је таком светлошћу да је немогуће било гледати очима у њу, исто као и у копчу, траку и у само лице Царице Небеске. Коса јој беше распуштена по плећима и беше дужа и лепша него у анђела.

Деве иђаху за Њом по две и две, у венцима, у хаљинама разне боје; беху разнога раста, разних лица и разне боје косе, која им се спуштала такође по плећима; све беху велике лепоте; и оне стадоше у круг око свију нас. Царица Небеска бејаше у средини. Келија постаде пространа и врх се сав испуни пламена као од горећих свећа. Беше светлије него у подне; светлост беше нарочита, неслична дневној светлости; беше светлије и видније него од сунчане светлости. Ја се уплаших и падох. Царица Небеска приђе к мени и, додирнувши ме десном руком, изволи ми рећи: "Устани, девице, и не бој се нас. Такве деве, као што си ти, дођоше овде са мном". Ја не осетих како устадох. Царица Небеска изволи поновити: "Не бој се; ми смо дошли да вас посетимо". Отац Серафим већ не стајаше на коленима него на ногама пред Пресветом Богородицом, и Она говораше с њим тако умиљато, као са својим блиским. Обузета великом радошћу, ја упитах оца Серафима, где смо ми. Мислила сам да већ нисам жива. Потом када га запитах: Ко су ово? Пречиста Богородица нареди ми да приђем к девама и да их сама упитам. Оне стајаху са обе стране по реду како су и дошле: на првим местима стајаху св. великомученица Варвара и Екатерина, на другим - св. првомученици Текла и св.

великомученица Марина, на трећим - св. великомученица царица Ирина и преподобна Евпраксија, на четвртим - св. великомученица Пелагија и Доротеја, на петим - преподобна Макрина и мученица Јустина, на шестим - великомученица Јулијана и мученица Анисија. Ја прилазих свакој од њих, и свака ми казиваше своје име и подвиге мучеништва и живота Христа ради, сходно ономе што је написано о њима у Житијама светих; све говораху: "Није нам Бог тек онако даровао ову славу, него за страдање и понижење. И ти ћеш пострадаати".

Пресвета Богородица је многошта говорила оцу Серафиму што учесница у виђању није могла чути. А ево шта чу: "Не остављај моје деве" (дивјејевске). Отац Серафим одговори: "О, Владичице! ја их прикупљам, али не могу сам од себе да их руководим". На то му Царица Небеска рече: "Ја ћу ти, љубимче мој, у свему помагати. Наложити им послушање; ако га изврше, онда ће бити с тобом и близу мене; а ако изгубе мудрост, онда ће се лишити удела ових ближњих дева мојих; ни места, ни венца таквог неће бити. Ко им учини неправду, биће поражен од мене; ко им послужи Господа ради, биће поменут пред Богом". Затим, обраћајући се мени, рече ми: "Ето, погледај на ове моје деве и на венце њихове: неке од њих оставише земаљско царство

и богатство, зажелевши царство вечно и небесно; заволеше добровољно сиромаштво; заволеше Јединог Господа; и зато се, видиш, удостојише овакве славе и части. Како је било раније, тако је и сада. Само су пређашње мученице страдале јавно, а садашње - тајно, мукама срца, и награда ће им бити таква иста".

Виђење се заврши тиме што Пресвета Богородица рече оцу Серафиму: "Скоро ћеш, љубимче мој, бити с нама", и благослови га. Опростише се са њим и сви свети: св. Јован Претеча и Јован Богослов благословише га, а деве се целиваше с њим рука у руку. Мени би речено: Ово виђење теби је дато ради молитава оца Серафима, Марка, Назарија и Пахомија. И потом у трен ока све постаде невидљиво.

Виђење је трајало не један сат. Баћушка, обраћајући се после тога мени, рече: "Ето, матушка, какве благодати удостоји Господ нас убоге. Мени је на овакав начин било већ дванаест јављања од Бога. Господ удостоји и тебе. Ето какву радост доживесмо! Имамо разлоге због којих треба да имамо веру и наду у Господа. Побеђуј непријатеља ђавола, и буди у свему мудра противу њега: Господ ће ти помоћи у свему. Призивај себи у помоћ Господа и Матер Божију, светитеље, и мене убогог помињи. Памти и говори у молитви: Господе, како ћу

умрети? Како ћу, Господе, на страшни суд доћи? Како ћу, Господе, одговор дати за дела своја? Царице Небеска, помози ми!

Узлазећи све више и више по лествици врлина и подвига монашких, преподобни отац Серафим се, најзад приближи к одласку свом из овога света. Још на годину дана пре смрти он осети крајњу изнемоглост. У то време он напуни седамдесет и две године. У своју пустињицу он већ не одлажаше често; беше му чак теретно да у Сарову прима многобројне посетиоце. Ноге га страшно бољаху, што беше последица непрестаних бдења његових, хиљадудневног молитвеног подвига његовог, и премлаћености од стране разбојника. Из рана на ногама непрестано је цурио неки сок. Али у лицу преподобни је остајао светао и радостан, осећајући духом ону небеску радост и славу, које уготови Бог онима који Га љубе.

Исцељујући као и раније многе верне, и чудесним даром прозорљивости помажући многе у њиховом препороду и спасењу, преподобни отац наш стаде почешће претсказивати своју блиску кончину. Дајући некима последње поуке, он је упорно тврдио: "Ми се више нећемо видети". Неким монасима, а и мирјанима, препоручивао је да се убудуће сами брину о своме спасењу, примећујући да се они никада

више неће видети, и праштајући се са њима молио их је да се моле за њега. Често су виђали светог старца где стоји крај свог мртвачког сандука, размишљајући о загробном животу, и покаткад горко плачући. Неким дивјејевским сестрама је отворено говорио: "Силе моје малаксавају; живите сада саме, остављам вас ... Господу и Пречистој Матери Његовој". Неки су тражили од њега благослов да га идућег Великог Поста посете у Сарову, но он је одговарао: "Тада ће се врата моја затворити, ви ме нећете видети".

И по телесном изгледу стало се примећивати да се живот светог подвижника брзо гаси, али је духом био још бодрији него раније. Наговештавао је он о блиској кончини својој и најближим пријатељима и саподвижницима својим, на пример, блаженом јеромонаху Тимону, верном ученику свом, који се подвизавао у Надјејевској пустињи. При томе му је дао и последње душекорисне поуке: "Сеј, оче Тимоне, сеј дану ти пшеницу. Сеј на доброј земљи, сеј и на песку и на камену, сеј крај пута, сеј и у трњу, да би негде проклијала, и узрасла, и род донела, макар и не брзо. И дани ти талант не скривај у земљи, да не би био истјазаван од Господара твог, него га подај трговцима, нека тргују њиме".

Своме келејнику преподобни је не једанпут говорио, циљајући на своју блиску кончину: "Скоро ће бити кончина!" Једноме од саровских стараца, давши му поуку, он нареди да дуне у свећу; и када се она угаси, он рече: "Ето, тако ћу се и ја угасити". А некима је од братије говорио: "Живот се мој скраћује; духом, као да сам се овог тренутка родио, а телом сам по свему мртав".

Видећи истински подвижнички живот преподобног Серафима, један од саровске братије, поуке ради, упита светога подвижника на кратко време пред његову блажену кончину: "Зашто, баћушка, ми не проводимо онако строги живот; какав су проводили древни подвижници благочешћа?" "Зато, - одговори свети старац, - што немамо одлучности. Када бисмо имали одлучности, онда бисмо живели као и Оци који у старини просијаше подвизима и побожношћу: јер је благодат и помоћ Божја к вернима и онима који свим срцем траже Господа и сада иста каква је и раније била; јер, по речи Божјој, Исус Христос је јуче и данас онај исти и вавек (Јевр. 13, 8)". - Ова дубока и света истина, коју је отац Серафим схватио на основу свог властитог искуства животног, беше, такорећи, закључна реч његових уста и печат његових подвига.

Пред почетак 1833 године преподобни измери себи гроб са стране олтара Успенске цркве. На недељу дана до свог престављења, на Божић 1832 године, отац Серафим беше на светој литургији и причести се светим Тајнама Христовим. После литургије разговарао је са игуманом, оцем Нифонтом. Између осталог он га је молио да се стара о братији, нарочито о млађима. Том приликом му остави завештање да га сахране у гроб који је он себи спремио. У недељу, првог јануара 1833 године свети старац дође последњи пут у болничку Зосимо-Саватијевску цркву, целива све иконе и свуда припали свеће, па се потом, по обичају свом, причести Светим Тајнама. По завршетку литургије он се опрости са свом присутном у цркви братијом, све их благослови и целива, и тешећи их говораше им: "Спасавајте се; не падајте духом; бдите; данас вам се венци спремају". Пошто се опрости са свима, свети старац целива Крст и икону Богоматере; затим обилазећи око светог престола, он учини уобичајени поклон, и изиђе из олтара на северне двери.

Тога дана брат Павле, сусед благодатном старцу по келији, који је често вршио дужност његовог келејника и доносио му храну, примети где свети отац три пута одлажаше на спремљени

му гроб и дуго остајаше гледајући у земљу. Увече тај исти монах чу како старац у својој келији пева ускршње песме, прослављајући Васкрсење Христово.

Сутрадан, другог јануара, отац Павле у шест сати изјутра изађе из своје келије за рану литургију и у трему близу келије оца Серафима осети мирис дима. У келији богоугодног старца увек је горело много свећа; упозораван да од тога може настати пожар, он је обично одговарао: "Док сам ја жив, пожара неће бити; а кад умрем, моја ће кончина бити објављена пожаром". Тако и би. Отац Павле, сатворивши уобичајену молитву, закуца на врата старчеве келије, но одговор не доби, а врата беху изнутра забрављена. Он онда, држећи да је старац отишао у своју пустињу и да у његовој келији нешто гори, позва братију. Када отворише врата, видеше да ватре нема, само су књиге лежале на клупи крај врата у неред и неке платнене ствари које су многи посетиоци доносили старцу. Ове су стварчице тињале, вероватно од искре са свеће, чији је подсветњак ту стајао, али ватре није било. Ствари што су тињале, угасише. Напољу је још био мрак, праскозорје је тек почињало, а и у келији је било мрачно, те ни оца Серафима нису могли приметити. Утом братија, обавештена о свему,

наиђоше са ране литургије. Упаливши свећу, они угледаше оца Серафима где гологлав у својој обичној белој подраси, клечи на коленима на свагдашњем месту својих молитвених подвига пред иконом Божје Матере "Умилење". О врату му је висио метални крст са Распећем; руке су му биле прекрштене на грудима; на аналоју пред иконом лежала је отворена књига по којој је он вршио своје молитвено правило пред иконом Богоматере. Мислећи да је старац заспао, монаси га стадоше опрезно будити, но одговора не би: старац је завршио свој подвижнички живот на земљи. Очи су му биле затворене, лице оживљено и одуховљено богомислијем и молитвом, тело још топло, као да је тог часа дух његов напустио своје земно обиталиште.

Са благословом настојатеља, игумана Нифонта, братија на рукама пренеше тело блаженог старца Серафима и положише у суседној келији јеромонаха Евстатија. Ту му омише чело и колена, оденуше га по монашком чину, и положише у већ познати нам храстов мртвачки сандук, и одмах пренесоше у саборну цркву.

Вест о кончини светог старца брзо се пронесе, и нагло се стече у манастир сва околина. Сви су туговали и горко плакали због смрти преподобног праведника, нарочито сестре

Дивјејевске, јер су у њему губиле свог духовног оца и стараоца. Њихов је плач био утолико неутешнији, што није било човека који би био у стању да њега замени као духовног руководиоца.

У ноћ блажене кончине преподобног Серафима јеромонах Филарет, који се подвизавао у Глинској пустињи, излазећи са јутрења из храма, указа братији на необичну светлост на небу и рече: "Ето како душе праведних узлазе на небо! Сада се душа оца Серафима узноси на небо".

Осам дана стајало је тело преподобног Серафима у саборној цркви Успења. Гробницу блаженом старцу спремише на оном месту које он сам давно беше изабрао. Саровска обитељ беше још пре дана сахране преплављена хиљадама и хиљадама народа, који се стицаше са свих страна, из суседних покрајина и губернија. Сви су једнодушно оплакивали кончину светога старца, и сваки се тискао да целива великог угодника Божјег. На сам дан сахране, на заупокојној литургији беше тако много народа у цркви, да су се свеће на светњацима око покојника гасиле од запаре. Сахрану изврши игуман саровски отац Нифонт, уз саслужење многобројне братије. Тело преподобнога би сахрањено са десне стране

олтара саборне цркве, покрај гроба Марка затворника. Касније над гробом би подигнут метални споменик у облику гробнице, са натписом: "Живео у славу Божију 72 године, 6 месеци и 12 дана".

И после блаженог престављења свог преподобни Серафим давао је разна исцељења и чудотворења свима који му се са вером обраћају. Он је продужио да и из оног света показује људима своју чудесну самилосну љубав, коју је непрестано показивао за живота свог на земљи, када се свакоме, по неисказаној доброту својој, обраћао са речима: "радости моја". Нарочито се он често јављао саровским и дивјејевским сестрама ради њиховог исцељивања и утехе.

Тако, на шест месеци после блажене кончине оца Серафима једна сестра Дивјејевске обитељи разболе се од бесомучности. И једне ноћи она у сну види као да се налази у Дивјејевској цркви, где и преподобни Серафим; старац је, са још једном сестром која се такође налази ту, узима за руке, уводи у олтар, обилази са њом око престола, и она се одједном осети добро и лако. Пробудивши се, она се прекрсти и потпуно дође к себи; пробуди се она потпуно здрава, и од тада више никада није имала наступе бесомучности.

Друга сестра Дивјејевске обитељи разболе се силно од очију. Уочи Нове 1835 године види она овакав сан: као налази се она у цркви Тихвинске Божје Мајке, из царских двери излази у белој ризи преподобни Серафим, даје јој воздух и наређује да њиме обрише очи; она га пита: "Јеси то ти, баћушка?" а он јој одговара: "радости моја, како си ти неверујућа! Сама си ме молила, а не верујеш. Та ја код вас литургију служим". После тога старац постаде невидљив. - Од тога времена монахињу престадоше болети очи.

Познати и од свих поштовани руски подвижник са Атона јеромонах Серафим, у схими Сергије, познат под именом "Светогорац", у својим келејним забелешкама саопштава следеће: "Године 1849. ја се разболех. Болест моја беше убитачна; ја нисам мислио да ћу остати у животу. Никаква ми средства не могаху повратити снагу и здравље. Бејах у очајању. Но касно увече на Нову годину 1850 г. одједном неко ми тихо говори: "Сутра је дан кончине оца Серафима, саровског старца; отслужи за њега заупокојну литургију и парастос, и он ће те исцелити". Ово ме силно утеши. Иако нисам лично знао оца Серафима, али сам 1838 године, боравећи у Сарову, стекао према њему љубав и веру. Ова се осећања још јаче учврстише у мени

када 1839 године сањах како од све душе служим молепствије оцу Серафиму и громко певам: "Преподобни оче Серафиме моли Бога за нас!" Само, када му је после шесте песме ваљало читати Еванђеље, и ја не знађах које, да ли Еванђеље преподобноме или које друго, одједном неко ми говори: читај тридесет и шесто зачало од Матеја. При овим речима тајанственог гласа ја се пробудих. Од тог доба, и сада, ја искрено верујем да је отац Серафим велики угодник Божји. Но да се вратим на моју болест у 1849 години. Према тајанственом наговештењу, које ми је препоручивало помен оцу Серафиму, ја замолах, пошто сам не бејах у стању, да се за њега отслужи литургија и парастос. И чим то урадох - болест ме прође: ја осетих необично спокојство, избавих се од насиља злог. И од тога времена све до сада ја сам благодаћу Божјом здрав".

У среду пете недеље Великог Поста 1858 године дивјејевска монахиња Евдокија, заједно са другим сестрама, пуњаше ледом огромну ледницу, која беше дубока три метра. Но оклизнувши се изненада, она паде на само дно леднице, где беху неколико гомила оштрога комаћа леда. Од силног пада она и не јаукну. Једва је извукоше онесвешћену. Видећи да је још жива, послаше у село по лекара. Када после

неколико часова дође к себи, духовник је исповеди и причести. Јадница се жаљаше на самртне муке у слабини и глави, на којој беше много модрица. Од најмањег додира она је падала у несвест. Дошавши, лекар нађе да је њено стање врло опасно. После две недеље, у току којих она готово није спавала од болова, у поноћ на Велики Четвртак она заспа површним сном у коме види ово: преподобни отац Серафим уђе к њој у келију и рече јој: "Дошао сам да посетим моје сиротице; одавно нисам био овде"; она му горко плачући рече: "О, баћушка, како ме боли слабина!" Старац онда, саставивши три прста десне руке, прекрсти трипут повређено место, говорећи: "Стављам ти фластер и завој". После тога он постаде невидљив. Евдокија се пробуди и отвори очи, - у келији беше савршена тишина, и она поново заспа. Пробудивши се у пет сати изјутра, она виде да лежи на болесном куку не осећајући никакав бол. Присетивши се јављења њој баћушке Серафима, она рече: "Дуго сам осећала као да фластер стоји на позлеђеном месту". И тог дана она сама, без ичије помоћи, устаде са кревета и исприча свима о своме чудесном исцељењу.

Многима је преподобни давао исцељење, саветујући им да пију воду са његовог студенца

и да се омију њоме. Тако, две године после кончине блаженог старца, једна сестра Дивјејевске обитељи тешко се разболе од тифуса и беше на самрти; притом јој се потпуно одузе једна рука. И гле, она види у сну преподобног оца Серафима, који је пита, зашто она не дође к њему на студенац; и узевши је за болесну руку, подиже је, наређујући јој да то неизоставно учини. - Пробудивши се, монахиња осети да јој је рука исцељена. А када је сестре одвезоше у Саров на "Серафимов студенац" и облише водом из њега, она доби потпуно исцељење.

Коњички капетан Теплов, који гајаше особито поштовање према преподобном оцу Серафиму, дође 1834 године у Саров са трогодишњом ћерком која боловаше од ногу. Отслуживши парастос на старчевом гробу, понеше дете на Серафимов студенац, чврсто верујући да ће се Господ ради старчевих молитава смиловати на њу. Напојивши девојчицу водом са студенца и омивши јој ноге, они понеше воде у манастир са намером да над њом отслуже молепствије са водоосвећењем. Но при улазу у манастир девојчица се отрже из дадиљиних руку и отрча напред као здрава, и доби потпуно исцељење.

У 1856 години јединац син вицегубернатора Костромске губерније А. А. Борзко, осмогодишњи дечко, стаде патити од грчева у

стомаку. То се претвори у страшну болест, са ужасним изнурујућим нападима, тако да се родитељи стадоше бојати за живот свога јединчета. У то време расофорна монахиња Костромског женског манастира С. Д. Давидова поклони матери болесног дечака Опис живота и подвига Серафима Саровског. Овај Опис стадоше читати дечакови и отац и мајка, дивећи се дејствима благодати Божје, која се пројавила у преподобном. Једне ноћи дечко виде у сну Спаситеља, окруженог Анђелима, који му обећа исцељење, ако он изврши оно што му буде наредио старац који ће доћи к њему. Потом му се јави старац, који му каза да се зове Серафим, и рече му: "Ако хоћеш да оздравиш, узми воде са студенца који се налази у Саровској шуми и зове се "Серафимов", па њоме три дана изјутра и увече омивај главу, груди, руке и ноге; и пиј од ње".

Изјутра дечко исприча свој сан родитељима; и рни беху у недоумици како да набаве ту воду; и туговаху због тога. Сутрадан изјутра дечко исприча родитељима други сан: јави му се окружена Анђелима Божја Мати, и са љубављу му наређиваше да поступи по старчевим речима. - Тог баш дана врати се са пута у Саров госпоћа Давидова, и родитељи је дечакови замолише да им да мало воде са Серафимовог

студенца. Она им одмах посла боцу те воде. И када дечко поступи по упутству старчевом, он се стаде постепено опорављати, и потпуно оздрави.

Неке је преподобни Серафим спасавао од разбојника и лопова, на чудесан начин јављајући се и претећи овима. Тако, једном је нека богомољка ишла Муромском шумом. Чувши на једном забаченом месту запомагање и вику, она извади иконицу преподобног Серафима коју је при себи имала, па закрсти њоме себе и оно место откуда је долазило запомагање. Ускоро су недалеко пронађена два измрцварена човека, који испричаше како су их разбојници хтели убити, али су се одједном разбегли. Ухваћени касније, ови разбојници кајући се за разбојништво у Муромској шуми, казиваху ово: када су се спремали да својим жртвама зададу последњи ударац, одједаред истрча из шуме сед, погрбљен, у похабаној камилавци и белој подраси монах, који претећи прстом викну: "Сад ћу вам ја показати!" А за њим трчаше гомила народа са моткама. - Када овим разбојницима показаше иконицу преподобног Серафима, узету од оне богомољке, они изјавише да је то онај монах.

Млада сељанка из Рјазанске губерније и среза Олга И. доби наступе неке страшне болести, који беху праћени штуцањем, зевањем, помрачењем

вида и беснилом. Она је кидала себе, викала, показивала неприродну снагу и цепала у парампарче хаљине на себи. Њена страдања продужавала су се осам година. Године 1858 она са трима богомољкама-скитачицама крену у Саров и Дивјејево. Путем је понекад осећала наступе, али је још могла ићи. Уколико се више приближавала Сарову, утолико су се наступи појачавали. А кад угледа Саров, она леже на пут, и нипошто није хтела даље. Једва су је са највећим напором довели у Саров. После молепствија Царици Небеској и парастоса за оца Серафима, она се са својим сапутницима упути на његов студенац. Но ту напад беше изузетно страховит; она се драла: "Што ме ти давиш! ја сам јак, што ти мене везујеш? Изаћи ћу, изаћи ћу!" Неколико пута ју је ударило о земљу на мртво; два сата она беше слепа и нема. Најзад зли дух повика: "Три изађоше, један остаде". После двадесет и четири сата она се у Сарову причести Светим Тајнама и крену у Дивјејево. Али на пола километра до манастира она паде на земљу. Неколико пута путем њу је окретало као точак. Са великим напором доведоше болесницу до гостопримнице пред вече. Сву ноћ она проведе у немиру, и побегла би да је нису држали. Изјутра, не казујући јој, поведоше је у цркву Преображења Господња, где је пустињица

преподобног оца Серафима, претворена у свети олтар и чува се сва његова одећа. Када су је вукли у цркву, неприродна снага противљаше се снази неколицине људи. Зао дух дераше се: "Изаћи ћу, изаћи ћу! Ћутаћу!" Са распростртим рукама и ногама, и са набреклим вратом и стомаком одвукоше је до камена Серафимовог. Положивши је на њега, они је покрише мандијом, метнуше на њу епитрахиљ светога старца: болесница се стално дерала; а када јој на руке навукоше рукавице оца Серафима, она постаде као мртва. Мало по мало врат, стомак и остали делови тела стадоше се враћати у нормално стање; проведши сат и по у несвести, болесница дође к себи потпуно, и мољаше се са сузама, и благодараше Господа и угодника Његовог за своје исцељење. Но пошто беше веома изнурена, она није могла говорити много; њене сапутнице су причале о њој, а она је потврђивала; тврдила је то, да јој никада није било тако лако и пријатно као сада. Настојатељница обитељи благослови је на пут сликом оца Серафима и парченцетом од његовог камена. Идућег дана, отстојавши литургију, молепствије и парастос, она отпутова у Москву.

Исцељење муромског трговца Ивана Засухина, сина његовог и кћери описано је у часопису "Гражданин" за октобар 1884 године.

Муромски трговац Иван Иванов Засухин 21 марта 1882 године допутова из Урјупина кући својој у Муром тешко болестан. У Урјупину се он разболео од трбушног тифуса. Месни доктор у Урјупину унеколико му олакша болест, али му саветова да иде у своје родно место, што он и учини. Путовање веома замори болесника и он допутова у Муром врло слаб. Би позван доктор Стабровски. И он га стаде лечити од трбушног тифуса. Болест попусти, температура спаде од 40, 1° на 37, 5°. Не прође много дана и болесник се стаде поправљати. Али се за време болести код њега појави оток за ушима, па затим на врху десне ноге. Лекар нађе за потребно да се оток расече, да би изашла течност која се тамо накупила. Али расечање не испаде добро, јер течност није излазила, а оток стаде расти све више и више. Ни Стабровски, ни други лекар у овој болести не помогоше. Тада они предложише болеснику да отпутује у Петроград, сматрајући да ће му можда тамо моћи помоћи помоћу операције. Болесник отпутова у Петроград. Конзилијум петроградских професора, Богдановског и Мултановског, нађе да је операција немогућа, и они посаветоваше болеснику да се врати кући. По повратку у Муром, у Засухиновој болести настаде нови заплет: он доби запалење плућне марамце и

растројство стомака. Болесник ослаби коначно. Позваше и друге лекаре; они установише да је болесниково стање безнадежно, па му чак и дан смрти одредише. После такве изјаве лекара, болесник се стаде припремати за смрт. Би позван свештеник, као духовни лекар. Он затече болесника веома слабим, али при свести. Као прави хришћанин, Засухин се искрено исповеди и удостоји светог Причешћа. Не прође много дана, опет позваше свештеника. Свештеник дође и затече болесника при свести, али потпуно ослабелог. И прочита му молитву на исход душе. Но трећег дана болеснику би боље. Ствар беше у овоме: суседка, угледна госпођа М. Т. Бичкова, жалећи веома што тако рано умире добар сусед, донесе болесниковој жени воде, захваћене са студенца оца Серафима и замоли је да самртнику да од те воде. Жена принесе мужу воду, али он већ не беше у стању ни уста отворити; жена је једва успела да му кашичицом спусти у уста неколико капи, а осталу воду она му изли на главу. Од тог тренутка, болесник се потпуно умири, тако да жена помисли не умире ли већ, и стаде пажљиво мотрити. Но болесник, на њено чуђење, заспа тихим сном; и спаваше неколико сати. Пробудивши се, болесник потражи нешто да попије. Овај неочекивани захтев потпуно збуни жену, те она није знала

шта да му да, а да му не би шкодило. Паде јој на памет мисао, да му да млеко; и она то учини. Али се потом сети да му је млеко забрањено, стога стаде стрепити од рђавих последица. Попивши млеко, болесник осети да му је добро. Стомак је почео да ради, и нема онога што се раније дешавало. Од тих тренутака (16 новембра) њему би боље. Сутрадан лекар прегледа груди Засухину и нађе побољшање. Но кук је и даље остао болестан и поднадут, ране се нису затварале. Тада болесник, не обазирјући се на своју крајњу изнемоглост од болести, изјави да жели да сам лично отпутује у Саров и поклони се овом угоднику Божјем. Спремајући се за, пут, жена његова узме са собом, за сваки случај, све што је потребно за сахрану. Бише поведена и деца, да би болесник, у случају жалосног исхода, видео своју децу у последњим тренуцима свога живота. Положај болесников беше врло тежак: седети у колима он није могао, пошто му болесна нога беше савијена, а трузкање кола причињавало му је неподношљиве болове. При сваком задржавању, њега су на рукама износили из кола. У таквом болесном стању Засухин стиже у Серафимовско-Дивјејевски манастир. Ту је болесник имао намеру да мало одахне од тешког путовања и проведе двадесет и четири сата. То је било

петого јуна, на сам дан Духова. Наступи време свеноћног бденија, и болесник се реши да буде на богослужењу, без обзира на силне болове. Жена и његове слуге пренеше га на носилима из гостопримнице до цркве, и скоро га на рукама унесе у цркву. Када после величанија сав народ приступаше и целиваше икону Свете Тројице, пође с великим напором и болесник на својим штакама, уз помоћ жене и других, да се поклони празничној икони и да га помажу светим јелејем. Када целива икону и доби помазање, он нехотице баци поглед на свету икону Божје Мајке у иконостасу, која је раније била у келији старца Серафима и пред којом се он тако пламено молио, и у том тренутку осети како му нога чврсто стаде на патос и престаде бол. Он остави своје штаке и без њих, на чуђење свих присутних оде на своје место. Када сеслужба заврши, Засухин устаде смело на ноге и изађе из цркве, где су га слуге очекивале са носилима. Но, пошто му њихова помоћ није била потребна, он им предаде чак и своје штаке, па без ичије помоћи прође пут, око четврт километра, до гостопримнице. Сутрадан он опет пешке оде у цркву, где се и причести светим Тајнама. Тог истог дана он похита и у Саров, и тамо на гробу оца Серафима отслужи парастос. Сутрадан изјутра, после богослужења, он пожури на

целебни студенац, чијом водом би он онако чудесно спасен од смрти. Студенац је удаљен од манастира око два километра. Но болесник лако пређе тај пут. Путем је размишљао, да ли да са болесног места извуче дренажу или не. Многи му саветоваху да то не чини; и он их послуша. Кад дође до студенца, он се скину наг, приђе под сами студенац, и чим осети на себи хладну воду његову - кроз његово тело проструја као нека пријатна врелина и нова снага. Изишавши, он виде да једне дренаже нема на отоку, а другу онда извуче сам. Идућег дана он се на св. литургији причести Светим Христовим Тајнама. Затим Засухин постаде потпуно здрав.

У сина г. Засухина, малишана од осам година, сва глава беше покривена крастама, и силно га бољаше. Водили су га познатом професору за кожне болести, г. Полотебнову. Прегледавши малишана, он изјави да се његова болест мора лечити најмање две године. Засухин поведе малишана у Саров. На путу у Саровску пустињу, петог јуна, на Свету Тројицу, они се зауставише да се одморе у Серафимско-Дивјејевској обитељи. Ту дознаше од монахиња да по заповести блаженог старца треба са умном молитвом пролазити по јарку, који сестре ископаше по његовом упутству, по коме је, према његовим речима, прошла сама Мати

Божја. Засухини пођоше са целом породицом да испуне заповест светога старца. Болесни малишан, по савету монахиње која га вођаше, спуштао се на дно јарка, кидао траву и цвеће и стављао их све време на своју болесну главу. Дошавши у Саров, он се окупа у Серафимовом студенцу. И када се 15 јуна вратише дома, у град Муром, глава се малишанова не само беше потпуно очистила, него и обрасла дивном густом косом. - Треће чудо милосрђа Божјег десило се са ћерком Засухина, којој повређени прст би исцељен јелејем из кандила над гробом оца Серафима.

Много и других чудесних знамења и исцељења чињаше преподобни отац наш Серафим после свог блаженог престављења. Од дана његове кончине непрестано се дешавају исцељења на онима који му прибегавају са молитвом и вером за његово посредовање пред Господом. У години 1891 над гробницом преподобног Серафима би подигнута капела.

Успомена на узвишени подвижнички живот старца и вера у моћ његовог молитвеног посредовања, у току времена не само није ослабила, него је све више и више расла и утврђивала се код свих слојева православног народа. Потпуно делећи ту народну веру у светост старца Серафима, Свети Синод Руске

Цркве је већ неколико пута признао као потребу да се предузму потребне мере за прослављење угодника Божјег. Године 1895 преосвећени владика Тамбовски поднео је Светом Синоду извештај са материјалом нарочите комисије која је испитала двадесет и четири случаја чудесних знамења и исцељења, учињених молитвама старца Серафима. После тога преосвећени владика Тамбовски поднео је Светом Синоду, почетком и крајем 1897 године, две збирке копија писмених изјава разних лица о чудесним знамењима и исцељењима, која су се збила на молитве светог оца Серафима. Најзад 1902 године 19 јула, на рођендан старца Серафима, Његово Величанство цар Николај Александрович, имајући у виду молитвене подвиге блаженопочившег угодника Божјег и свенародно усрђе према успомени његовој, изрази жељу да се приведе крају Светим Синодом већ започета ствар о прослављењу богоугодног подвижника. У почетку 1903 године Свети Синод, потпуно убеђен у истинитост и тачност чудеса, која се збивају на молитве старца Серафима, донесе одлуку да га призна у лику Светих, благодаћу Божјом прослављених, а свечане остатке његове - светим моштима. За свете мошти би направљен о трошку цара и царице кивот од сребра и позлаћен. Свечано

прослављење новојављеног угодника Божјег би извршено деветнаестог јула 1903 године у присуству цара, царице и других чланова царске фамилије, и многохиљадне масе народа. Том приликом се десише многобројна исцељења на молитвено посредовање преподобног Серафима Саровскога чудотворца. Молитвама његовим нека Господ Бог сачува и нас од сваке беде и невоље! А Богу, дивноме у Светима Његовим, нека је свака част, слава и поклоњење - свагда, сада и увек, и кроза све векове, амин.

